

Pengevirke

Tidsskrift for ny bankkultur Nr. 3 | 2019

Tema: **Fellesskapsløsninger og økosamfunn**

Alternative fellesskap ♦ Økogrender ♦ Dugnadsånd

 Cultura
Bank

Samarbeid til felles glede

 JANNIKE ØSTERVOLD

Cultura Bank er i seg selv et samarbeidsprosjekt – innskytere, eiere, låntakere og ansatte har alle en felles interesse i å være med på å skape en sunn og bærekraftig økonomi. I denne utgaven av Pengevirke skriver vi om mennesker som tar med seg samarbeidstanken inn i sin hverdag og organiserer økosamfunn og fellesskapsløsninger. Alt fra øklandsbyer til andelslandbruk og REKO-ringer. Noen prosjekter er i full aktivitet, andre er i startfasen og trenger drahjelp.

Pengevirke er også i seg selv et samarbeidsprosjekt og vi takker alle skribenter og fotografer som har bidratt til å lage bladet.

Siden sist har jeg registrert meg på Tandem Oslo (se Smånytt), der du kan hjelpe en innvandrers med å øve seg på å snakke norsk, samtidig som du kan praktisere dine egne kunnskaper i fremmed-

språk. Der har jeg hatt gleden av å bli kjent med den russiske økologen Daria Sologub, som har bidratt med en artikkel til dette nummeret av Pengevirke. Foreløpig er nok hennes norsk bedre enn min russisk. Vi har også et annet internasjonalt innslag denne gangen, besøk av to unge franskmenn på sykkelstur i Europa for å studere bærekraftige prosjekter. Det var hyggelig at Cultura Bank sto på listen over steder de ville få med seg.

Det neste nummeret av Pengevirke kommer ut i begynnelsen av desember, og da er det akkurat 20 år siden bladet kom ut for første gang. 20 år er såpass lang tid at mye kan rekke å forandre seg, og vi inviterer leserne til å skrive noen ord til oss om hvordan du tror/håper/ønsker at hverdagen vil være om 20 år.

Høstlig hilsen fra oss i redaksjonen

Cultura Bank driver sin virksomhet etter prinsippene for 'social banking'. Det innebærer for det første at utlånsformålene vurderes etter etiske kriterier, og for det andre transparens – det vil si at innskyterne får vite hva pengene lånes ut til. Cultura Bank arbeider for at etikk og moral skal innarbeides i det økonomiske liv gjennom et nytt syn på penger, økonomi og lønnsomhet, hvor man ikke ensidig fokuserer på egennytte.

Cultura finansierer blant annet prosjekter som kan forbedre økosystemene, skape renere luftmiljø, gi verdige sosiale forhold, dekke behov for omsorg og gi barn og ungdom bedre oppvekstvilkår. Cultura samarbeider med lignende bankinitiativer i andre land og med organisasjoner som WWF og Redd Barna, Norge.

Cultura Bank har en balanse på ca. 1,1 milliard kroner. Det er 16 medarbeidere (ca. 15 årsverk) på kontoret i Oslo. Banken har kunder over hele landet. Cultura Bank er medlem av Global Alliance for Banking on Values.

Cultura Sparebank, Postboks 6800, St. Olavs plass, N-0130 Oslo
Besøksadresse: Holbergs gate 1, 0166 Oslo
Tlf. +47 22 99 51 99, cultura@cultura.no, www.cultura.no

PENGEVIRKE 3/2019

ISSN 1399-7734/

Online: ISSN 1901-2020

Utgis av

Cultura Bank
www.cultura.no

Redaksjon

Arne Øgaard (redaktør), aroegaa@online.no
Jannike Østervold, jannikeo@cultura.no

Layout

ActVisual, www.actvisual.dk

Opplag

4 400

Bladet utgis 4 ganger i året.
Neste gang desember 2019.

Frist

Bidrag til neste utgave kan sendes til
Pengevirke senest 10. oktober 2019

Tema neste nummer

Pengevirke 20 år

Trykk

Papirutgaven av Pengevirke produseres av
Døvingen AS på svanemerket trykkeri i Nor-
ge. Papiret er godkjent for Svanemerket,
EU-Ecolabel og det er både FSC-sertifisert
og PEFC-sertifisert samt ISO14001. Tryk-
kes i LED/UV-teknologi som er bedre for
miljøet og er energibesparende.

Forside

Liv og røre i åkeren på Virgenes andels-
gård. Foto: Tore Jardar S. Virgenes.

Holdninger og synspunkter som kommer
til uttrykk i de enkelte artikler og innlegg
er forfatterne selv ansvarlige for. De er
dermed ikke nødvendigvis uttrykk for
redaksjonens synspunkter.

Bidrag til Pengevirke honoreres normalt ikke.

Abonnement på Pengevirke

Pengevirke finnes både på papir og i
elektronisk utgave. Bestill Pengevirke i
elektronisk versjon på www.cultura.no/pengevirke/abonnement.

For bestilling eller avbestilling
av papirutgaven, send e-post til
cultura@cultura.no.

Frivillig abonnementsavgift kan innbetales
til konto 1254.01.000177 eller med VIPPS
til #531405 (Pengevirke).

Innhold

Er alternative fellesskap en del av storsamfunnet?	4
Ansvarlig velvære	6
Fredsarbeid, økologi og sosial rettferdighet	8
Norgesmesterskap i dugnad? Jepp, det er oss det!	10
Smånytt	14
Mikkelstjenn Økogrend i Sigdal	16
Holt økogrend	18
Nytt fra Cultura Bank	20
Økosamfunn – hva skjer i Norge?	24
Søppel til bekymring	26
Økonomer med fokus på miljø og samfunnsansvar Clive Spash	28
Norsk Sol	30
Solcelleanlegg på Skarpsno Gård	31
På sykkel for framtiden	32
Aktuelle bøker	33
Kommentar Hvorfor er det så vanskelig å være norsk?	34

Er alternative fellesskap en del av storsamfunnet?

✍️ JAN BANG

Vi mennesker har levd i "tradisjonelle fellesskap" i uminnelige tider, kanskje fra før vi var mennesker. Gjennom tradisjoner overførte man kunnskap, læring og kultur til neste generasjon. Fra forhistoriske tider mangler vi skriftlige kilder, så vi vet lite om hva som skjedde i disse fellesskapene. Men fra cirka 500 før Kristus har vi skriftlige beskrivelser av fellesskap, særlig hos de gamle grekerne. Her finner vi også de første kjente eksempler på det som kan kalles "intensjonsfellesskap", mennesker som ville bryte med tradisjonen for å skape et bedre samfunn.

Når vi kommer nærmere vår egen tid, finner vi i begynnelsen av industrialiseringen fellesskap som eksisterte ved

siden av det som var "mainstream". Et eksempel er sosial-reformatoren Robert Owens radikale kooperativ-eksperiment *New Lanark* i Skottland på begynnelsen av 1800-tallet. Det første frittstående samvirkelaget ble satt opp i Lancashire i 1844, direkte inspirert av Owen. Vi kan si at *ideer inkarnerer gjennom fellesskap*. Og vi kan se at disse ideer kommer igjen og igjen, hver gang i ny drakt.

INTENSJONSFELLESKAP UTPRØVER NYE SAMFUNNSFORMER

I en historisk utvikling ser vi at intensjonsfellesskap er en del av vår vestlige kultur. De er noe vi har hatt kontinuerlig gjennom 2500 år, og de er kilder til fornyelse av storsamfunnet, en respons

på noe som ikke fungerte i storsamfunnet. Storsamfunnet trenger dem, og har alltid gjort det. Særlig i dag, når vi står overfor store eksistensielle utfordringer.

Jeg tror at ethvert fellesskap er et individ med sin egen biografi slik som hvert enkeltmenneske er. Noen av oss tror at hvert menneskes historie begynte før vi ble født. Dette gjelder også fellesskap. Man kan tenke seg et fellesskaps tidligere inkarnasjoner, akkurat som man kan tenke seg et menneskes gjentatte jordeliv, og begge har en utviklingsprosess.

Akkurat slik som kroppen trenger å fornye seg selv, slik må storsamfunnet fornyes. Både kroppen og samfunnet er levende organismer. Vi sier at cellene

Sankthansfeiring i Solborg Camphill landsby

Dyssekilde økolandsby i Danmark. Utsikt over boligområde

Hus bygget av gamle whiskytonner, Findhorn Økolandsby i Skottland

i kroppen blir byttet ut hvert syvende år. Levende organismer reparerer seg selv. Samfunnet har denne kvaliteten, denne evnen. Kan samfunnsorganismen reparere seg selv? Ja, den kan det fordi den har intensjonsfellesskap som eksperimenterer med nye samfunnsformer.

FELLESSKAPETS UTVIKLINGSFASER

Vi kan dele en fellesskapsutvikling opp i tre faser: ungdomsfasen, modningsfasen og så alderdommen. I begynnelsen er det visse trekk som viser seg innenfor et fellesskap. Alle som har vært med på en pionerfase kjenner dette: Man jobber døgnet rundt, man bare står på, man teller ikke timer. Et annet trekk er at alle gjør alt. En dag vasker man spisesalen, neste dag gjør en annen det. Men så skjer det noe: Fellesskapet går inn i en modningsfase. Man behøver en profesjonell regnskapsfører. Noen i fellesskapet trenger litt mer tid for seg selv. Så behøves det et styre som tar seg av økonomien og det formelle. En annen ansvarsgruppe kan ta seg av kulturlivet. Denne overgangsfasen er ofte veldig vanskelig, og mange fellesskap går til grunne i overgangen. Man hører ofte denne kommentaren fra pionerene: "Vi gjorde det ikke sånn i gamle dager." Det er egentlig fint å høre slikt, for det viser at ting utvikler seg. Man kan ikke være pioner hele livet!

Jeg møtte det man kaller alternativbevegelsen på 1970-tallet. Det handlet om kollektiv livsform, økologisk jordbruk, alternativ medisin, alternativ økonomi og teknologi; alt dette som media kalte "protestbevegelsen". I begynnel-

sen av 1990-årene fant jeg Camphill-bevegelsen. Der så jeg at de brukte alle disse elementene samtidig! I Camphill Vidaråsen i Vestfold fant jeg et helhetlig system hvor økonomien, jordbruket, medisinen og alle de andre elementene jobbet synergistisk sammen. Jeg tenkte at "her har vi jo virkelig samlet hele alternativbevegelsen". Etter mange år i kibbutz-bevegelsen i Israel, flyttet min kone og jeg til Camphill Solborg i 2000. Men selv da var ikke Camphill-bevegelsen med i samfunnsdebatten, slik som Framtiden i Våre Hender, Natur og Ungdom, Økologisk Jordbruk, alternative økonomer og andre. Med ønske om å knytte meg mer til samfunnsdebatten, begynte jeg, på midten av 1990-tallet, å bruke begrepet permakultur. Det handler om en planleggingsmåte basert på "modeller" fra naturens eget kretsløp for å skape en regenerativ utvikling. Dette omfatter alt fra planlegging av en hage, en bedrift, en bank, et skolesystem, et hus, en gård eller en hel økolandsby.

Det var en gruppe "permakulturister" som i 1995 dannet Global Ecovillage Network (GEN) hvor man nettopp setter sammen alle de elementene som er blitt nevnt. Det handler om jordbruk, vannrensesystemer, byggeteknikk, økonomiske systemer og også kulturarbeid og selvutvikling.

MENNESKEHETENS NESTE SKRITT?

Fremtiden er global og flerkulturell. Den vietnamesiske zen-buddhisten Thich Nhat Han skal ha sagt at den neste Buddha kanskje kommer til å inkarnere

ikke som et individ, men som et fellesskap. Jeg tror at i dette ligger det en dyp tanke om menneskehetens neste skritt.

Det er en lovmessighet at økologien utvikler seg til større kompleksitet. Det mest komplekse vi har er bevisstheten. Hva er mer komplekst enn bevisstheten? *Fellesbevisstheten*. Og det er noe som oppstår av og til i fellesskapet. Det var en av de tingene som var veldig attraktivt for meg da jeg først kom bort i Camphill: En jeg traff den gangen som hadde bodd mange år i Camphill sa: «Ja du vet, etter mange, mange år, så begynner vi å tenke sammen.»

I en virkelig global sammenheng ser jeg at det vi kaller intensjonsfellesskap er steder hvor vi kanskje kan utvikle denne kollektive bevisstheten. Dette kunne være det neste skrittet i menneskehetens utvikling!

Denne teksten er basert på et intervju med Jan Bang fra boken Menneske først om fremst – Innblikk i Camphill-landsbyene i Norge (Christian Egge, Kagge 2016).

Gjengitt med tillatelse fra forlag og forfatter.

Jan Bang er født i Oslo, vokst opp i London, har bodd mange år i Israel og var medarbeider på Camphill Solborg i flere år. Han underviser i permakultur og har skrevet flere bøker om økologi og fellesskap.

www.permakulturisten.no
jan@permakultur.no

Felles måltid i Den selvforsynende Landsby i Danmark. Foto Jørgen Nordby

Ansvarlig velvære

✍ ANNE BREGNBALLE, FØRSTEAMAUENSIS VED HØGSKOLEN I INNLANDET

«Det som motiverer meg, er kombinasjonen av å leve det gode liv og forsøke å ta ansvar og leve bærekraftig. En del av det gode livet er jo å etterleve sine verdier.»

Sitatet er et godt eksempel på de svarene jeg fikk da jeg spurte beboere om hvorfor de valgte å bo i et økosamfunn. I 2014–15 intervjuet jeg 22 beboere i seks økolandsbyer/samfunn i Danmark, Slovenia og Tyskland. Beboerne var mellom 25 og 70 år. Flere bodde sammen med partner og barn, andre hadde ikke familie i landsbyen. En del hadde høyere utdanning, mens andre ikke hadde fullført videregående. Noen jobbet utenfor økolandsbyen i heltidsstillinger, men ofte deltid, mens andre jobbet i økolandsbyen eller var pensjonister.

MILJØ, NATUR OG FORBRUK

Et vesentlig motiv for å bo i en økolandsby dreier seg om miljø og økologisk bærekraft. Beboerne sier at de ønsker å leve i samsvar med naturens tålegrenser globalt sett. Det er ifølge dem nødvendig å forbruke mindre, men det trenger ikke gå på bekostning av livskvalitet. De forteller hvordan de realiserer et lavere forbruk ved gjenbruk, bytte- og deleordninger, reparasjoner av klær, maskiner mv. samt teknologi som bidrar til å redusere energibruk og

ikke-fornybare ressurser. Det handler også om å redusere sitt materielle behov. Dessuten vektlegger beboerne kortreist, sunn, frisk og økologisk mat. De fleste er vegetarianere/veganere eller spiser sjelden kjøtt, og da hovedsakelig kjøtt produsert i økolandsbyen. Beboerne viser også til sunne og miljøvennlige hus, biologiske renseanlegg, gode resirkuleringsordninger og nærhet til naturen som positive sider ved å bo i en økolandsby.

FELLESKAPET

Beboerne sier at det er lettere å leve økologisk bærekraftig i en økolandsby enn om de hadde bodd alene. Det skyldes lavere leviekostnader og ikke minst fellesskapet, som er et avgjørende motiv for å bo i økolandsbyen. De opplever at fellesskapet gir trygghet og er sosialt, praktisk, miljøvennlig og meningsgivende. Det er viktig å ha men-

”

Det er en god følelse at mitt liv samstemmer med mine verdier. Slik var det ikke før.

nesker rundt seg med samme verdier samt sosiale møter, som fellesspisning m.m. Ikke minst innebærer fellesskapet det å gjøre noe meningsfullt sammen, som økologisk matdyrking og dyrehold, bytte- og låneordninger, felles hus/biler/maskiner, kulturelle aktiviteter, omvisninger/arrangementer for besøkende samt bygging av lokale, nasjonale og internasjonale relasjoner. Det oppleves meningsfullt å være aktiv deltaker i grupper og samtidig være del av en større helhet som jobber bredt på mange felter.

De mange ulike arbeidsoppgavene i en økolandsby betyr at mennesker i alle livsfaser, inkludert eldre og de med spesielle behov, har muligheter til å inngå i meningsfulle sammenhenger. Barnefamilier vektlegger gode oppvekstvilkår som trygghet, sunn mat, natur, dyr, lekekamerater, mange voksne rollemodeller og deltakelse i aktiviteter og arbeid.

FRIHET OG UAVHENGIGHET

Beboerne fremhever den friheten de har fått ved å bosette seg i økolandsbyen. De opplever seg trygge, føler seg akseptert og har muligheter til å bidra med det de ønsker. Dette henger også sammen med den frie tiden som det praktiske fellesskapet bidrar til å skape,

”

Jeg ønsker virkelig å leve et liv som ikke ødelegger andre levende ting og de neste generasjoner. Det er mulig nå. Og vi trenger ikke leve i huler. Luksuriøs enkelhet.

og at mange beboere har relativt lave leveomkostninger. Det gir muligheter for å jobbe med det de har lyst til eller ha en deltidsstilling, og det gir tid og energi til andre aktiviteter.

Friheten skapes i tillegg av den uavhengigheten av samfunnsinstitusjoner og marked som økolandsbyer etterstreber og til en viss grad lykkes i å skape. Beboerne sier at de opplever at de har blitt medskapere på områder der de før var passive mottakere og prisgitt institusjonene.

ANSVARLIG VELVÆRE

Beboerne uttrykker at de kan leve et meningsfullt liv, som for dem er et liv i overensstemmelse med det de tror

på. Det handler om å ta ansvar, ikke bare for eget liv, men også for andre mennesker og levende vesener og for naturen. Et begrep som fanger opp disse motivasjonene, er Robert Chambers begrep *responsible well-being* fra 1997 i boka «Whose Reality Counts?». Begrepet kan oversettes til ansvarlig velvære. Ansvarlig velvære anerkjenner forpliktelser til andre, også til kommende generasjoner, skriver Chambers. Landsbybeboerne er ikke idealister, forstått som noen som ofrer seg for en god saks skyld. Hensynet til andre – i praksis, ikke bare i tanken – er for dem en sentral ingrediens i et godt liv.

BIDRAG TIL FORANDRING

Etter mitt syn kan det være avgjørende at vi får fram alternativer til det dominerende konsumorienterte menneskesynet som legitimerer vektleggingen av fortsatt økonomisk vekst og økt konsum og tildeler befolkningen skyld og ansvar for nåværende mangelfulle miljøpolitikk. Økolandsbybeboernes fortellinger viser ansvarlige borgere som ønsker ansvarlig velvære. De kan inspirere til offentlig dialog om hvem vi er og hvem vi ønsker å være og dermed skape grunnlag for oppslutning om og iverksetting av nødvendige endringer. ◆

Fredsarbeid, økologi og sosial rettferdighet

✍ ARNE ØGAARD 📷 INGUNN GRANDE

Fredsarbeid, økologi og sosial rettferdighet var hovedtemaene da 550 økosamfunnsentusiaster møttes i Sovicille, Toscana i Italia 11. til 18. juli 2019 i regi av Global Ecovillage Network, GEN Europe.

Konferansen ble arrangert av GENs europeiske avdeling, men det kom både bidragsytere og deltagere fra hele verden. 50 økosamfunn og nasjonale nettverk var representert. Fra Norge kom 4 deltagere, hvorav 3 var delegater for Norske Økosamfunns Forening, GEN Norway. Det var et savn at ingen som bor og lever i noen av de norske økosamfunnene eller initiativene var til stede i Toscana. Norske økosamfunn har mye å lære av internasjonale kontakter i et levende nettverk av engasjerte samfunnsbyggere.

Økosamfunnene er en mangfoldig gruppe som strekker seg fra kollektiver hvor alt er felles til en samling av boliger som har en felles sosial og økologisk intensjon. Noen har en sterk politisk profil, mens andre legger hovedvekten på spiri-

tuelle verdier. Noen har en sterk utadrettet virksomhet, mens andre er mest opptatt av at de selv lever så riktig som mulig ut fra sine verdier. Noen er mest opptatt av kropp, seksualitet og helse, mens andre er mest opptatt av å ta vare på natur og økologi. Konferansens mange foredrag og arbeidsgrupper bar preg av dette mangfoldet.

Under den formelle delen GEN Europe GA; General Assembly eller årsmøte 2019, ble det fremlagt forslag om å gi en klarere og mer begrenset definisjon av hva et økosamfunn er. Alle forslagene om flere kriterier ble drøftet og avvist av årsmøtet. Målet om åpenhet og mangfold vil fortsatt være overordnet.

Mange av foredragsholderne hadde lang erfaring i både etablering av og samarbeid i økosamfunn, andre hadde innsikt i hvordan vi best skal behandle moder jord og andre igjen i fredsarbeid. En kvinne delte sine erfaringer fra arbeid hvor israelske og palestinske ungdommer samarbeidet om hvor-

Sosial rettferdighet var et av hovedtemaene på konferansen.

Økosamfunnsdamer møtes i internasjonalt fellesskap.

dan de skulle skape et bedre samfunn. Ved å delta på en slik GEN-konferanse vil en selsagt ha mye utbytte av foredrag og arbeidsgrupper, men det viktigste er ofte de erfaringene som utveksles i samtaler og de uformelle kontaktene som etableres. Det er også mye å lære av det stedet hvor konferansen holdes.

ET FELLESKAP I TOSCANA

Cooperative La comune di Bagnai består av 15 personer som er opptatt av felles økonomi, konsensusavgjørelser, økologisk jordbruk og politisk og sosialt engasjement. Fellesskapet ble etablert i 1990, og alle aldersgrupper er representert. De holder ukentlige møter hvor viktige avgjørelser blir tatt i fellesskap. Noen arbeider på gården med jordbruk og håndverk, mens andre arbeider utenfor. Gården ligger 12 km fra Siena og er på 500 mål med store olivenlunder, vingårder og dyrking av korn, grønnsaker og fôr til dyra. De inviterer naboer til kulturelle og sosiale aktiviteter og har opparbeidet et godt renommé i lokalsamfunnet. Om ettermiddagene tar de i mot barn fra nabolaget som trenger ekstraundervisning. De ser det som en oppgave å støtte folk i nærmiljøet som trenger veiledning og hjelp. For å kunne ta i mot 550 gjester trengte de hjelp til innlosjering i nabolaget, der mange driver med 'agroturismo' eller gårdsturisme. Det var en krevende logistikk med hentebusser for å få alle fram til frokost og konferanse i riktig tid. Økologisk selvprodusert mat til alle måltider ble mulig fordi 50 frivillige bidro aktivt til alle døgnets tider. På konferansene fikk deltagerne sitte på høyballer i store provisoriske telt, som ga nødvendig skygge i sommervarmen.

EN NORSK ILDSJEL

En av de norske deltagerne var Ingunn Grande, som har levd 11 år i økosamfunn og er styremedlem i Norske Økosamfunns Forening, NØF. Hun er også aktiv i BEN, Baltic Ecovillage Network. En av arbeidsgruppene hun deltok i var om økosamfunnene i Russland. Der kan alle som ønsker å dyrke økologisk få 10 mål jord, selv om dette riktig nok ikke er den beste jorda i landet. Med dette utgangspunktet har mange slått seg sammen og dannet økosamfunn, og en regner med at det nå er 700 slike samfunn i Russland. 400 av dem er inspirert av Anastasia-bevegelsen (se bokomtale av Vladimir Megres

bøker bak i bladet).

Ingunn brenner for at økosamfunn ikke bare skal være isolerte enheter til beste for egne deltakere, men at de også skal virke positivt inn både i lokalmiljø, storsamfunn og verden. Selv er hun også aktiv i Miljøpartiet de Grønne og sitter i styret i borgerlønnsorganisasjonen BIEN-Norge. Hennes foreldre var engasjert i FN-arbeid, og dermed startet hennes sosiale og økologiske engasjement allerede med en barndom i Afghanistan, USA og Sri Lanka, hvor hun fikk sterke inntrykk av forskjellene mellom rike og fattige. Tilbake i Norge ble hun med i et Framtiden i våre hender-kollektiv i Træna utenfor Helgelandskysten 1979–81. Her var de sterkt opptatt av sjøberging og livsgrunnlaget i utkant-Norge. De var aktivt engasjert i kampen mot Alta-utbyggingen i Finnmark. I 1983 var hun med på å starte et kollektiv for behandling av rusmisbrukere på Storbuan i Meldal, Sør-Trøndelag. Som sosionom og samfunnsviter ser Ingunn at menneskelige, sosiale og økologiske hensyn taler for at økosamfunn kan bidra både til bærekraft og bedre livskvalitet. Storbuan-kollektivet varte i 15 år inntil stedet ble omgjort til en barnevernsinstitusjon. Da barnevernet ville trekke seg ut av Storbuan i 2015, ble Ingunn engasjert som prosjektleder for å få til ny aktivitet på den vakre gården med stor historisk betydning i Orkladalføret. Gjennom flere samlinger og lokalt engasjement kom grunnlaget på plass for det økosamfunnet som finnes på Storbuan i dag (www.storbuanokosamfunn.com).

Selv om det å bygge opp et fellesskap med andre mennesker innebærer mange utfordringer, er Ingunn opptatt av at det er viktig å se alle økosamfunn som del av en større global bevegelse. Skal vi kunne gjøre fremskritt og få innflytelse på verdens utvikling, må vi møtes og lære av hverandre. Hun håper at flere norske økosamfunn vil delta på den neste GEN Europe konferansen, som arrangeres 25.- 30. juli 2020 i Nature Community i Tyskland (nature-community.de).

«Kortere reisevei kan forhåpentligvis inspirere mange flere fra Norge til å delta i 2020, og når en først har fått smaken på det internasjonale økosamfunnsfellesskapet, er det stor fare for gjentakelse, – vi får lyst til å treffes igjen år etter år », sier Ingunn.

Økosamfunnene kan skape positive ringvirkninger både lokalt, i storsamfunnet og globalt, mener Ingunn Grande.

Norgesmesterskap i dugnad? Jepp, det er oss det!

I Aukrustbygda i Østerdalen skjer det. Gaiagrenda vokser fram.

✍ NINA CHRISTIN ØSTGAARD 📷 ELISABET FROSTADOTTIR

*37 mil nordover, litt øst og oppover ...
Hvis du kommer sørfra gjennom skogene i Østerdalen og til et sted der landskapet åpner seg med frodige elvesletter, da er du i Alvdal. Her holder den evige optimist Solan Gundersen til. Solan er våghalsen, han lever farlig. Han har likevel godt selskap av Ludvig, engstelsen sjøl. Men vi på Gaia sier som'n Solan: Det vanskelige er en bagatell, og det umulige en utfordring!*

Store Norske Leksikon:

Dugnad = Frivillig, ubetalt arbeid som blir gjort i et fellesskap.

«En dugnad kan bli satt i gang for å hjelpe en nabo eller andre med et større arbeid som det er vanskelig å utføre aleine.»

Å bygge opp et økosamfunn kan ingen gjøre alene! Grunnen til at vi har fått til så mye med vårt Gaiaprosjekt er nok at vi samarbeider godt og jobber med aksept og å sette pris på at vi er så forskjellige. Det er forskjelligheten som gjør oss sterke. Alle kan bidra med noe. Vi ønsker å gi mennesker muligheten til å bruke sin restarbeids-evne og føle at de er til nytte i fellesskapet. Og vi oppfordrer alle til å bidra med det de kan ut ifra sin livssituasjon, helse og kompetanse. Det fungerer ikke alltid ... Men ofte.

«Dugnad er også ei vanlig arbeidsform i lag og foreninger.»

Ja, vi startet som en håndfull venner, og flere bekjente kom til. Vi er nå 51 aksjonærer og medeiere som jobber sammen som i en forening. En visjon. Mange drømmer. Samskaping. Diskusjoner. Samarbeid. Mangfold. Drømmer om uavhengighet. Livskvalitet. Etter hvert blir vi som en stor familie – på godt og vondt. Alle har vel erfart en irriterende lillesøster, eller en streng far, en rotete lillebror, en glemsk tante eller en masete mor. Alle disse rollene og opplevelsene har vi i Gaiafamilien også. Og vi har våre familiefæder. Men fellesskapet og opplevelsen av båndet til «flokken vår» er der uansett.

Det er ingen tidtaking i Gaiagrenda. Vi bygger sten for sten. Blir bedre kjent. Jobber stadig bedre i lag. Og sammen har vi både lagånd, konkurranseinstinkt og vinnervilje som et idrettslag. Og vi trener. Øver. Beveger oss stadig lengre utenfor den trygge komfortsonen hver og en av oss har, og vi

har ulike grenser. Setter oss nye mål - individuelt og sammen. Og vi når stadig nye mål. Og vinner nye seiere sammen.

«Dugnadsfolket blir gjerne traktet med mat og drikk. Spesielt i eldre tid kunne dugnaden avsluttes med et større måltid og en fest.»

Vi følger tradisjonen også her. Vi samles ofte rundt langbordet og nyter god mat og drikk – ofte tilberedt i fellesskap eller av den dyktige kokken vår.

Og vi feirer seierne våre – store og små – så ofte vi kan! Og de sosiale samlingspunktene er viktige enten det er en kaffekopp i solveggen, vaffelsamling i garasjen i påsken, barbeintfest med langbord på jordet om sommeren, grilling i kvelds-solen på terrassen eller de etter hvert så berømte kostymefestene våre på nyttårsaften med nytt tema hvert år.

Og vi danser inn de nye husene i Gaiagrenda (før møblene er på plass) for å fylle huset med glede og musikk til beboerne. Hittil har det bare skjedd én gang, men så har vi også bare ferdig ett rundt hus foreløpig. Men det skal bli tradisjon!

Fifty Shades of Green!

Mange hender og varme hjerter i Gaiagrenda. Og ett steg av gangen ...

HISTORIE

«Dugnad er en gammel skikk i Norge, og arbeidsforma har eksistert i de fleste landbrukssamfunnene i verden. I Norge var dugnaden en svært vanlig arbeidsform til langt utpå 1800-tallet, spesielt ved takteking, slått, transport av større ting som tømmer, gjerding, husbygging og så videre.»

Alt dette og mere til av små og store praktiske arbeidsoppgaver som må løses daglig, ukentlig, månedlig og sesongvis i et økosamfunn – utføres på dugnad hos oss i Gaiaagenda. Dyrking, luking, vanning og høsting. Snømåking og strøing om vinteren. Oppvask, rydding, støvsugning, rydding, vasking, rydding og klesvask. Og enda litt mere rydding ...

I tillegg har vi jobbet en stund nå med å utvikle nye sunne boliger også på dugnad: Gaiahus!

Det første runde huset i Gaiaagenda.

Vi stiller ulike krav til livskvalitet, og Gaiahusene blir derfor skreddersydd til hver enkelts behov sammen med vår egen arkitekt og en teknisk tegner, som begge er med på Gaia-laget. Når vi også har folk i flokken vår som er gode på byggesøknader og regelverk, i tillegg til alle praktiske handy-men&women som er fingernemme, løsningsorienterte og som liker å bygge hus, ja da er dugnaden komplett! Og alt er fryd og gammen. Eller ikke?

Vi opplever faktisk stadig oftere at det blir brukt mot oss at vår drift er basert på dugnadsjobbing. For eksempel krever både banker, Enova og Innovasjon Norge at vi skal ha ansatte for at de skal gå inn og støtte nye prosjekter vi ønsker å gå i gang med! Det er mange støtteordninger vi som gründerbedrift ikke kvalifiserer til fordi vi IKKE bruker penger til lønnsutgifter, og det gjør vi ikke før vi har en sikker og solid nok økonomi til det. Altså får vi ikke tilført penger før vi allerede har penger og bruker penger på å gjøre arbeidsoppgaver – som vi allerede klarer å få gjennomført uten utfordrende lønnskostnader og det ansvaret som ligger i det å være arbeidsgiver.

Målet vårt er absolutt å skape arbeidsplasser, og vi har nå en fulltidsansatt (kokken vår er viktig) og flere deltidsansatte i høysesongen, så vi er på god vei. Men altså, ikke helt i mål ...

Det første året skrev vi timelister. Det var i 2013. Noen hadde sagt at det var lurt å holde orden på tellinga for å synliggjøre verdien av innsatsen til neste møte med banken. Vi hadde 3000 dugnadstimer det første året! Allerede året etter kom vi

ut av tellingen, og nå har vi sluttet å telle. Men fortsatt å jobbe.

Vi vurderer nå å benytte et tidbank-system der en times arbeid blir registrert, og hver time er like mye verdt uansett hvilken arbeidsoppgave som skal utføres og hvilken kompetanse som behøves til oppgaven.

ORDET

«Ordet kjem av gamalnorsk dugnaðr 'hjelp, støtte', men en finn ikke ordet brukt om en organisert arbeidsform før 1600. Ordet vart då også brukt om festen som avslutta dugnaden og noen ganger også om andre festar.»

Og dette er mer viktig enn noen gang. Arbeids glede. Stille opp for hverandre. Hjelpe til. Markere avslutningen. Måltidene. Bli sett. Bli hørt. Bli satt pris på. Takknemlighet for innsatsen. Feiring. Samling.

«Ordet er ikke brukt om ei organisert arbeidsform i andre nordiske språk.»

Det er typisk norsk å lage dugnad. Og vi har blitt skikkelig gode. Tipper vi hadde vært øverst på pallen om det hadde blitt arrangert Norgesmesterskap i dugnad ...

ØKOSAMFUNN DA - ER DET NOE NYTT OG MODERNE?

Sakset fra Store Norske Leksikon:

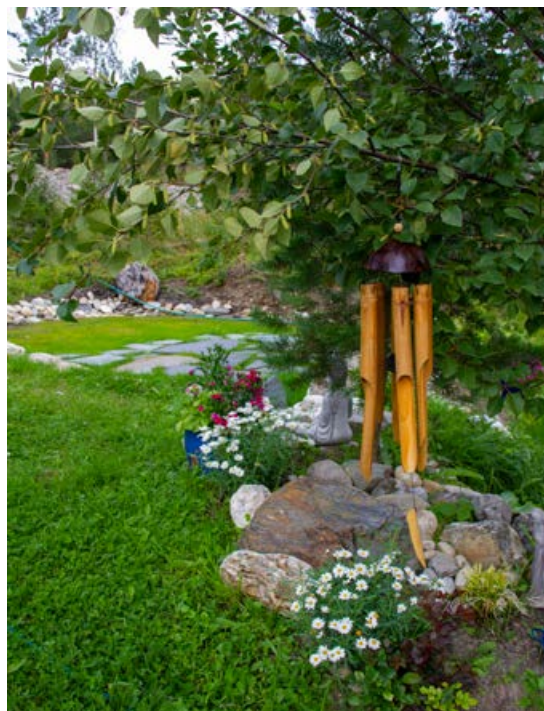
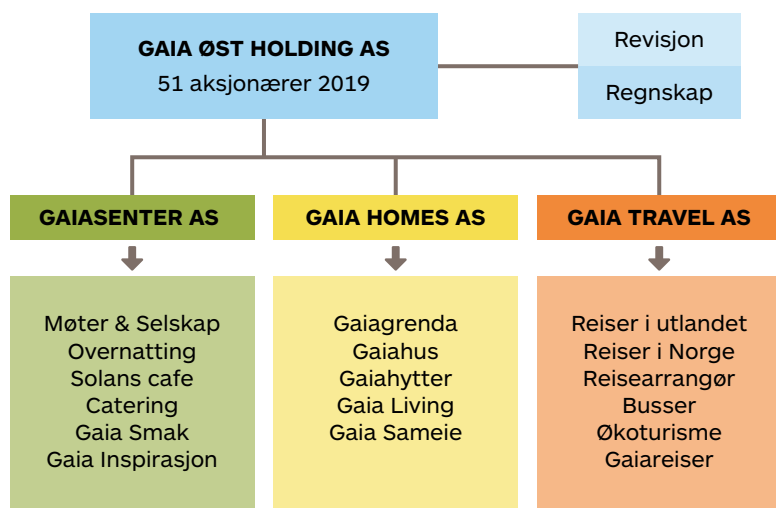
«Klyngetun er en betegnelse på en tettbygd samling av gårdsbruk som tidligere var særlig utbredt i kystdistriktene, men som også forekom langs kysten videre nordover. Klyngetunet har klare paralleller i tradisjonell landsbybebyggelse. En gård med mange brukere kunne bestå av opp- >

Gaia har bidratt til at den lokale Livestockfestivalen i år hadde økologisk og bærekraftig servering!

til flere hundre små og store bygninger som lå i en uregelmessig klynge omgitt av dyrket mark. Teigblandingen så vel som den korte avstanden mellom husene i tunet bidro til at beboerne i klyngetunet utviklet flere former for kollektive løsninger som ellers forbindes med landsbyer lenger sør, blant annet visse typer for driftsfellesskap og beslutningsfora i form av gårdsting.»

Vårt fellesskap og gårdsting er en generalforsamling og består av styrer i de ulike selskapene, så vi er nok litt mer moderne når vi har valgt å organisere oss etter en tradisjonell forretningsmodell, noe som kanskje ikke er like vanlig blant økosamfunn.

Livet mellom husene er minst like viktig for livskvaliteten som selve boligen.

Vi liker utfordringer og også tradisjonell kultur for dyrking i lokalmiljøet når vi nå har anlagt starten på en Sansai Hage (hage med fjellplanter) i samarbeid med KVANN. Nettverk er viktig for oss, og vi har mange gode venner som kommer innom og bidrar med dugnad og med sin kompetanse, og som sørger for at vi kontinuerlig har en utrolig bratt læringskurve. I sommer har vi hatt besøk av flere lokale hagelag fra fjellregionen, og de har masse lokal erfaring som vi får god nytte av. Samtidig kan vi kanskje også inspirere dem litt når vi nå har fjellplanter fra Korea og Japan som vi tester ut. De står ved siden av Aroniabuskene våre – som alle sa vi ikke måtte ha forventninger om å få bær på! Men vi gir oss ikke så lett, prøvde allikevel, og i år har vi jammen fått masse bær på Aroniabuskene våre. Hurra!

På Gaia er vi mange forskjellige mennesker med ulike personligheter, ulikt politisk og religiøst ståsted. Noen i arbeid, noen pensjonister, noen imellom jobber. Så hva er det som binder oss sammen og skaper dette fellesskapet?

Vår fellesnevner er jakten på det gode liv. Vi ønsker alle å ta del i å skape det som vil gi oss:

- ✓ Optimal livskvalitet
- ✓ Bedre helse for oss selv og for planeten vi bor på

I 2012 kjøpte vi gården Follheim, som besto av et bolighus på 160 kvm, et næringsbygg på 1000 kvm og 22 mål tomt. Næringsbygget var den gamle låven, som var bygd om til en møbelfabrikk (Furu-loftet). Her har det gått med tusenvis av dugnadstimer i forvandlingen fra møbelfabrikk til profesjonelle serverings- og møtelokaler.

Det er et stort jorde midt i hjertet på eiendommen, og første byggetrinn i Gaiagrenda er rundt dette jordet. Gaiasenteret, som er vårt populære og sosiale samlingspunkt, er på nedsiden av jordet. På oversiden av jordet og oppover i skogen skal det bygges ca. 50 runde hus og hytter i grenda vår.

På grunn av utfordrende klimasone i Alvdal (klimasone 8) så dyrker vi mye grønnsaker og urter i veksthus, og vi skal i gang med dyrking i en stor walipini (300 m²) neste vår (veksthus under bakkenivå, som utnytter jordvarme), og vi skal dyrke på det store jordet etter hvert. Planen er å gjøre om jordet til et andelslandbruk der alle beboerne i Gaiagrenda bidrar med hver sin del av arbeidet og får ta del i innhøstingen som lønn for strevet.

Gaia gir oss følelsen av å jobbe for noe som har gir mening og en opplevelse av noe som er større enn oss selv.

Vi er nå 51 aksjonærer i Gaia Øst Holding AS. Antall aksjonærer øker stadig, for det er mange som blir imponert over alt vi har klart å bygge opp på dugnad på så kort tid. Og vi er ganske så stolte selv også. Og vi blir ydmyke og takknemlige hver gang vi får en ny aksjonær med på laget. Vi ønsker ikke investorer som har mye penger og lite tid. Vi vil ha med oss ildsjeler som jobber med hjertet, og som vil være med på å gjøre verden til et litt bedre sted å være.

TENKE GLOBALT – JOBBE LOKALT ...

For å synliggjøre vårt globale engasjement samtidig som vi jobber aller mest lokalt har vi integrert FNs bærekraftsmål inn i vår strategi i de ulike selskapene våre.

Vi har to hovedprinsipper i moderselskapet vårt (Gaia Øst Holding as):

Rettferdighet fordi vi alle er medeiere i moderselskapet, og dermed også i alle datterselskapene våre. Vi har ingen investor eller eiere på toppen som stiller uholdbare krav til oss eller ber oss endre fokus eller sette uoppnåelige mål.

Det er Generalforsamlingen, som består av 51 medeiere, som bestemmer, og som delegerer mandat til aksjonærene som har verv i styrene i de tre datterselskapene Gaiasenter AS, Gaia Homes AS og Gaia Travel AS.

Alle medeiere har stemmerett. Alle kan være med å samskape, melde seg inn i ett styre, i en arbeidsgruppe eller melde seg inn i prosjekter, bidra med planlegging og med gjennomføring av alt arbeid som skjer i Gaiagrenda.

Vi **arbeider sammen** for å nå målene våre. Samarbeider i små og store prosjekter, i styrearbeid, på kafeen, på kjøkkenet, på byggeplassene, på jorden, i kjøkkenhagen og i veksthuset. Vi samarbeider med lokalsamfunnet og med fjellregionen.

Vi samarbeider med leverandører og kunder. Med politikere og med kommunen. Bygger nettverk lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Og vår misjon og ønsket om en mer bærekraftig livsstil favner helt fra dagliglivet lokalt, men inkluderer også et internasjonalt fokus som FNs bærekraftsmål, som vi har inkludert i vår strategi.

Tomater som er hentet rett fra egen hage til frokost smaker himmelsk.

Store visjoner. Ambisiøse mål. Lagarbeid.

Praktisk gjennomføring og fokus på målet med beina godt plantet på jorda.

Og med beina godt plantet i jorda får vi også økte avlinger for hvert år!

Vi sår mange frø. Vi gleder oss stort når vi kan høste inn. Og kanskje kan vi klare å inspirere noen andre også på veien ...

Status 19.august 2019:

Denne ordskyen er et resultat av ORD som medeierne i Gaia våre mener aller best beskriver Gaia. Og det bekrefter at vi er på rett vei!

Kort nytt

Økoeventyr i Matskogen

Heldige barnehagebarn som bor i Bergensområdet og kan få lov til å være med på oppdagelsesferd i Matskogen! Matskogen på Landås er en samlingsplass for bærekraftig dyrking, økt biomangfold og klimatiltak. Den ble etablert av Bærekraftige liv på Landås i 2012 i samarbeid med Bergen Kommune. Skogen består av flerårige spiselige planter til glede for alle barn og voksne i Bergen. Benedicte Brun og Maja Christensen har utviklet et spennende opplegg for barn i alderen 4–6 år, der de får utforske Matskogens planter og småkryp og høste og spise av det som vokser der.

Barnehage i matskogen. Foto: Maja Christensen

Gjensidig språkundervisning

Holder du på å lære norsk og trenger mer muntlig praksis, eller er du norsk og lærer et fremmed språk og ønsker deg en å snakke med? Hvis du bor i Oslo-området, kan du ta kontakt med Tandem Oslo og melde fra om hvilket språk du ønsker å lære, hvilket nivå du er på og hvilket språk du selv kan bidra med å lære bort. Så forsøker de å finne en person som kan det språket du vil lære, og som ønsker å lære ditt språk. Hvis de finner en match, får dere utlevert hverandres e-postadresser – og resten er opp til dere selv å organisere. Jannike i Pengevirkes redaksjon har testet ut konseptet og kan anbefale det på det varmeste. Det er gratis, og du får mye mer muntlig praksis enn du kan få på et gruppekurs – og kanskje får du også en ny venn.

tandemoslo.org

Foto: Adobe Stock

Giving Tuesday – feiring av takknemlighet og giverglede

På Thanksgiving og Black Friday er forbruket skyhøyt i USA, og pengene brukes i all hovedsak på mat og shopping til seg selv og til sine nærmeste. Giving Tuesday oppstod i kjølvannet av disse dagene, fordi flere og flere følte et behov for å dele litt av sin egen overflod og gi noe tilbake til samfunnet og til de som ikke har det like bra som en selv.

«I Norge har vi alle forutsetninger for å gjøre denne dagen til en viktig feiring og bli en del av løsningen på alle utfordringene verden står overfor. Giving Tuesday handler om å gi, enten av sin tid, sine penger eller sine ting. En opprydning i klesskapet eller en frivillig innsats i nabolaget er også en fin måte å markere denne dagen», oppfordrer Mali Konstad Brødreskift fra Bidra.no.

Det sies at den største lykken er å gjøre andre glad. I år faller Giving Tuesday på 3. desember.

Giving Tuesday fjerner ikke julestreset, men kanskje kan dagen hjelpe oss å bruke vår dyrebare tid på noe som er bra for de rundt oss. Følg med på CulturaFlokk for mer info om hvordan vi markerer denne dagen i år, og begynn allerede nå å planlegge hvordan du selv kan markere Giving Tuesday!

Foto: Adobe Stock

REKO-ring suksess

REKO står for rettferdig konsum og er en omsetningsmodell der forbrukerne handler direkte fra lokale produsenter, uten noe mellomledd. En REKO-ring har medlemmer i et lokalt område, og bestilling skjer i lukkede Facebook-grupper. Alt salg avtales i gruppen, og de bestilte varene utleveres på et avtalt sted. Norsk bonde og Småbrukarlag forteller at det nå er 50 aktive ringer i Norge med over 220 000 forbrukere som har meldt seg inn.

@rekonorge

REKO-ring Førde. Foto Ulf Rugumayo Amundsen

Starthjelp for social startups

Impact StartUp (tidligere Social Startup) er et akseleratorprogram for social startups. De heldige utvalgte prosjektene får tett oppfølging av en forretningsutvikler i en seks måneders periode, i tillegg til at det holdes samlinger for alle deltakere. Programmet bygger på en modell fra Danmark, som er videreutviklet i Norge av Ferd Sosiale Entreprenører. Programmet gjennomføres i Oslo. Søknadsfrist er 1. november 2019. 30 prosjekter blir invitert til å delta på en bootcamp i januar 2020. Av disse går 10 prosjekter videre til akseleratorprogrammet, som går fram til juni 2020.

(Se også annonsen på s. 35.)

impactstartup.no

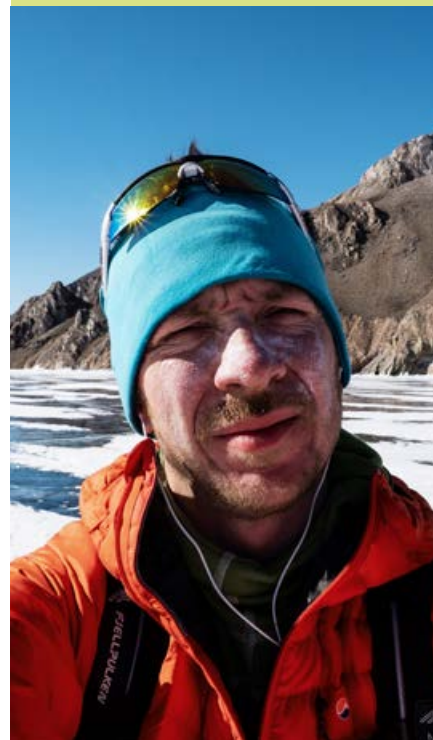
Foto: Alex Asensi

Raskest over Baikalsjøen

Siden 2009 har Scott Gilmour arbeidet som fotograf og guide på en rekke polar- og vinterekspedisjoner. I vintermånedene arbeider han som guide og instruktør i Lappland, der han sørger for ekspedisjonstrening for dem som planlegger å reise til de mer fjerntliggende delene av polar-regionene. Selv har han blant annet vært på ekspedisjoner til den geografiske nordpolen, gått Kungleden om vinteren og tidligere i år også krysset Baikalsjøen i Sibir for annen gang. Begge ganger har han satt rekord for raskeste kryssing – siste gang 11 dager, 15 timer og 28 minutter.

«Jeg elsker Arktis og blir trist når jeg ser så dramatiske endringer i denne utrolig varierte og skjøre delen av verden. Det er mange utfordringer som truer klimaet, og organisasjoner som Cultura Bank kan virkelig gjøre en forskjell», sier Scott.

Scott Gilmour har gjort flere fotooppdrag for Pengevirke.

Mikkelstjenn Økogrend i Sigdal

✍️ MORTEN ÅRSTAD I SAMTALE MED NICOLA SAMAD OG ANDERS NÆSS

ET MODERNE LIV PÅ LANDET

Et av de mest brukte søkeordene på finn.no er "småbruk". Mange ønsker å etablere seg utenfor de store tettstedene, men et småbruk er vanskelig å få tak i og ofte kostbart. De som klarer å kjøpe et småbruk erfarer at det er svært arbeids- og kapitalkrevende å drive, og etter hvert finner mange ut at man må ha full jobb utenfor gårdsbruket for å få endene til å møtes.

Dette er en viktig grunn til at Nicola Samad og Anders Næss etablerer Mikkelstjenn Økogrend - en forlengelse av Evje Gård Økologisk Kultursenter, som har som målsetting å utvikle nye bærekraftige bo- og leveformer.

"Vi vil tilpasse oss den tiden vi lever i og kombinere det beste fra to verdener. En klimanøytral og energieffektiv økogrend hvor folk eier sin tomt og sitt hus 100% og kan omsette det fritt, samtidig som de er knyttet til et aktivt

økologisk gårdsbruk. Det vi ønsker er å redusere avstanden mellom bønder og ikke-bønder og gi folk anledning til å ta del i å dyrke sin egen mat. Å gjenopprette kontakten med jorda mener vi er avgjørende for langsiktig bærekraftig utvikling."

EVJE GÅRD ØKOLOGISK KULTURSENTER OG PERSONLIG UTVIKLING

Evje Gård ligger 1 time og 45 minutter nordvest for Oslo ved foten av Norefjell. Det tar bare 40 minutter å komme seg opp på snaufjellet eller til det vernede naturreservatet Trillemarka. Planområdet for Mikkelstjenn Økogrend ligger således midt i smørøyet! Muligheter for å engasjere seg i utendørsaktiviteter fra sopp- og bærplukking, spaserturer, bading, vannsport, terrengsykling, skikjøring og klatring m.m. ligger rett utenfor døra.

Det tar bare 45 minutter med bil til

Hokksund jernbanestasjon hvor man kan ta toget direkte til Drammen, Oslo eller Gardermoen. Pendling et par ganger i uken til byen er fullt mulig.

Nicola og Anders holder kurs i personlig utvikling og lederskap i Evje Gårds egne kurslokaler. Disse kurslokalene har blitt brukt og brukes til mange arrangementer og seminarer fra lokale ukentlige aktiviteter som yoga og aikido, til nasjonale og internasjonale workshops og konferanser.

"Det var egentlig personlig utvikling og nærhet til naturen som var hovedmotivasjonen vår for å skaffe oss et gårdsbruk - å etablere et sted der mennesker skaffer seg kunnskap og lærer å bruke praktiske verktøy for å skape sitt liv i tråd med egne behov og visjoner."

SOLID FORANKRING I ØKOLOGI OG LOKALSAMFUNN

Ekteparet Nicola og Anders har drevet Evje Gård Økologisk Kultursenter i Sigdal kommune siden 1999. Gårdsbruket har 200 mål fulldyrket mark og ca. 3000 mål produktiv skog. De la umiddelbart om til økologisk drift med fokus på regenerative metoder, jordfruktbarhet og næringskvalitet, og dette har medført et sterkt engasjement i den norske økologibevegelsen. Da de kom til Sigdal, var det bare én annen økoprodusent, nå har kommunen passert 15% økologisk areal. De har vært pionerer og initiativtagere til mange prosjekter og arrangementer gjennom de siste 20 år, bl.a. etableringen av Økologisk Spesialkorn (www.spesialkorn.no) og mye praktisk utprøving og forskning knyttet til Buskerud fylkes prosjekt Levende Matjord (www.prosjekt.fylkesmannen.no/Okologiske-foregangsfylker/Levende-matjord).

Nicola og Anders peker opp på Mikkelstjenn Økogrends planområde.

GRUNDIG PLANLEGGING LIGGER BAK ETABLERINGEN AV MIKKELSTJENN ØKOGREND

Det praktiske arbeidet startet allerede for 15 år siden. I mars 2018 ble området vedtatt i kommuneplanens arealdel, og i løpet av vinteren 2019/2020 skal detaljreguleringen være på plass. Konsulenter og samarbeidspartnere i reguleringsprosessen er sivilarkitektene Arild Berg og Rolf Jacobsen fra Gaia-arkitektene.

Prosjektene og engasjementene rundt Evje Gård og Mikkeltstjenn Økogrend har som målsetting å være klimanøytrale og økologisk bærekraftige. Det skal foreligge et klima- og miljøregnskap for de ulike prosjektene og aktivitetene initiativet fører med seg. Innbyggernes forbruksmønster samlet skal reflektere et økologisk fotavtrykk som ikke overstiger vår jordklodes bæreevne.

STORT FAGLIG NETTVERK

"Vi har et stort nettverk og er tilknyttet miljøer for økologisk landbruk, økologiske byggeteknikker, fornybare energiløsninger og lederskap både i Norge og internasjonalt. Vi har arbeidet med å knytte til oss eksperter og dyktige fagfolk på ulike områder når vi har utfordringer rundt problemstillinger vi ønsker å løse. Etableringen av Mikkeltstjenn Økogrend har vært, og vil fortsatt være, en dynamisk prosess, som også selvsagt vil inkludere innbyggerne i økogrenda. Den endelige organiseringen blir til i samarbeid med beboerne."

Evje Gård Økologisk Kultursenter med Andersnatten i bakgrunnen.

MULIGHETEN TIL EGEN NÆRINGS- VIRKSOMHET OG Å DYRKE ØKOLOGISK MAT SELV

Alle som eier en tomt i Mikkeltstjenn Økogrend, vil også ha en tinglyst rett til å leie et økologisk areal på gården. Dette for egen matproduksjon i samarbeid med gårdeier etter Debios retningslinjer for økologisk dyrking. Beboere i Mikkeltstjenn Økogrend kan også engasjere seg i etablerte deler av gårdsdriften eller starte ny næringsvirksomhet knyttet til Evje Gård. På den måten blir gårdens mange ressurser nyttet opti-

malt, og flere kan oppfylle drømmen om å ta del i den økologiske landbrukskulturen, samt høste en økonomisk gevinst fra arbeidet. Et eksempel er gartneren Ole Vardenær Olsen, som nå driver Evje Gård Grønnsaker som egen næringsvirksomhet.

TOMTENE I MIKKELSTJENN ØKOGREND SKAL VÆRE BYGGEKLARE I 2021

"Som det fremgår av navnet ønsker vi å etablere en grend og ikke en landsby. Målet er å skape tilhørighet og legge til rette for samarbeid innenfor grenda og samtidig bli en integrert del av bygdesamfunnet i Sigdal." Det vil legges ut 20–25 tomter for salg, og det vil også være mulighet for å bygge "småhus" eller såkalte "Tiny houses" i grenda (dvs. boligflate < 70 m²). Interessenter kan motta prospektet for Mikkeltstjenn Økogrend i løpet av vinteren 2019/2020. Tomtene skal være byggeklare våren 2021. 🔥

Gartneren Ole Vardenær Olsen i Evje Gård Grønnsaker viser noe av sommerens avling.

Mikkeltstjenn Økogrend:
facebook.com/MikkeltstjennECOgrend
 Evje Gård Økologisk Kultursenter:
evjegaard.no
 Evje Gård Grønnsaker:
facebook.com/EvjeGardGronnsaker

Holt økogrend

✍️ ARNE ØGAARD

Hvor nært en skal samarbeide kan ikke planlegges i starten, det må gå seg til etter hvert.

Etter noe over en times tur på gode sykkelveier innover i landet fra Horten, ble jeg møtt av en flokk ungarske ullgriser. Skjønt direkte ull har de ikke selv om grisebusten er litt mykere og mer krøllete enn på vanlige norske griser. I det jeg syklet inn på tunet på Holt gård, forlot en flokk feriegjester gården. De neste jeg støtte på var to franske jenter, som skulle være praktikanter i en måned, en mor og et barn på gårdsferie i en liten brakke og enda skulle det være noen til. Flere gjester stakk i hvert fall innom i løpet av dagen. Men først og fremst møtte jeg Roar Lefsaker og Rakel Skjerve, som driver gården. I kjelleren sto den yngste sønnen og lagde iskrem i gårdens lille meieri. Her foredles 40% av gårdens melk til is, yoghurt og ost. Tine er en fleksibel samarbeidspartner, som tilpasser seg gårdens behov for bruk av egen melk, og det at Tine tar imot melk som gården selv ikke benytter var en forutsetning for å tørre å satse på utvikling

av gårdsmeieri. Gårdens besetning av melkekyr varierer fra 5 til 7 Jarlsbergfe, men jeg fikk også hilse på mange livlige og nysgjerrige kalver. Rundt på tunet spankulerte en påfugl og diverse hønse- og andefugler. Men i et større hønseanlegg pågikk den egentlige eggproduksjonen.

Roar er vokst opp på gården og overtok driften i 1990 sammen med Rakel. Den har 80–90 mål dyrkbar jord pluss beiteland og ble omlagt til økologisk drift i 1990. Gårdsdriften gir ikke et tilstrekkelig levebrød, så i tillegg arrangerer de gårdskafe med gårdsopplevelser og barnebursdager, og de har bygget et lite kulturhus, som leies ut til bryllup, konfirmasjoner og kursvirksomhet. Her serveres det mat basert på gårdens produkter, og ved selskaper leies det inn kokk. Dagen etter mitt besøk skulle en russisk gruppe underholde under gårdskafeen, og det holdes også andre kulturarrangementer på gården. Her og i barnebursdagene serveres gårdens egen og svært populære pizza. Helgen etter at jeg var på besøk skulle de ut med markedsteltet sitt å selge is og sveler på et arrangement. De deltar også på noen markeder.

ANDELSLANDBRUK

Deler av grønnsaksdyrkingen fungerer som andelslandbruk hvor andelshaverne høster selv. De dyrker på stiv leire, men da jeg var der sto i hvert fall løken frodig. Her, som i mange andre slike tiltak, har andelseiernes interesse dabbet noe av. De leverer også til REKO-ringer, ringer med et stort antall medlemmer, men hvor bare noen få er aktive kunder. Et problem i et småskalajordbruk er at samfunnet satser på stordrift og sentralisering. En konsekvens for Holt Gård er at de må sende kalvene til Hamar for slakt for så å få kjøttet tilbake, slik at det kan serveres som et gårdsprodukt. For kalver som er vant til et rolig gårdsliv kan en slik transport med fremmede dyr og støyende lyder virke svært stressende. I verste fall kan dette føre til at kjøttet blir ødelagt. Rakel og Roar får full betaling for kjøttet, men får ikke mulighet til å tjene på videresalg av egne produkter. I et samfunn hvor det nå er så stor oppmerksomhet på dyrevelferd, burde det åpnes for større mulighet til slakt på gården eller opprettholdelse av lokale slakterier.

Kulturhuset med kafé og rom for fest og samlinger.

ØKOGRENDA

I utkanten ved innkjøringen til gården ble det i 1998 opparbeidet vei, vann og kloakk til sju tomter. Flere var interesserte i å bosette seg i et slikt bofellesskap med en gård, og nå står det sju hus på tomta, noen av dem er delt i to leiligheter, slik at det i dag er ni boenheter. Tomtene er solgt fra gården. Det ligger en reguleringsplan til grunn for utbyggingen, og der er det også beskrevet visjoner for grenda og samarbeidet med gården. I starten var det flere dugnader på tomta, men etter hvert fikk folk mye å gjøre med sine egne hus og hager. Vår og høstdugnaden er fremdeles levende, men også andre dugnader avholdes etter behov. Husene er lagt i en bue rundt et felles naturområde, som er en liten høyde. To av husene er bygget som halmhus og ett av dem med sedumtak, det vi si med planten bergknapp, som blomstret lysegult da jeg var på besøk. Det var ikke tid på mitt formiddagsbesøk til å se på de spesielle kvalitetene ved hvert enkelt byggeprosjekt. I utkanten pågikk det bygging av garasjer på felles parkeringsplass slik at boområdet kan holdes bilfritt. Det var også under utvikling en demonstrasjonshage for permakultur.

I hvilken grad det skal være et fellesskap mellom gården og innbyggerne i økogrenda er noe som er vanskelig å planlegge. «Det er noe som vi kan legge til rette for, men som i praksis må gå seg til etter hvert», mener Roar. Men to av de som bor i økogrenda eier hestene som brukes til riding og kjøreturer på barnebursdagene og andre arrangementer. En annen har et saftpresseri og lager saft og syltetøy på gården. Andelshagen oppsto i et samarbeid med andre i grenda. Noen ungdommer i grenda har også helgejobb i gårdskafeen. Det har vært samarbeid om flere ulike markeder og arrangementer på gården gjennom årene. Det er en stor ressurs å ha et nabolag å samarbeide og samskape med. Og menneskerelasjoner trenger også tid og omsorg for å vokse akkurat som plantene i hagen.

«Vi blir aldri ferdige, og underveis er vi takknemlige og ydmyke over å ha veldig gode naboer og samarbeidspartnere», filosoferer Roar og Rakel. ♦

Roar henter grønnsaker til en kunde

Tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering

✍ KJELL FREDRIK LØVOLD, BANKSJEF, DAGLIG LEDER I CULTURA BANK

I 2018 ble ny lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering satt i kraft. Loven avløste eldre lov om samme tema.

Hvitvasking dreier seg om å disponere penger som stammer fra kriminell virksomhet på en slik måte at pengenes opprinnelse skjules. Å benytte en bank til betalingsformidling eller til innskudd anses alltid som hvitvasking hvis pengene det dreier seg om har tilknytning til kriminell virksomhet. Alle typer kriminalitet omfattes enten det dreier seg om alminnelig innenlandsk vinningskriminalitet som tyverier, underslag og svindel, eventuell skatte- eller avgiftsunndra-

gelser eller internasjonal organisert kriminalitet av stort omfang.

Alle banker, også Cultura Sparebank, er pålagt å motvirke hvitvasking. Banken må utøve en kontrollerende virksomhet. Det er et krav at banken skal kjenne sine kunder, både deres identitet og deres faktiske og forventede bruk av banken. Unnlatelser av å oppfylle lovens krav kan medføre straff for de bankansatte og store bøter for banken.

Oppfyllelsen av lovens krav medfører nødvendigvis atskillig ressursbruk fra bankens side. Banken må selv dekke kostnadene dette medfører. Alle kunder blir berørt i form av krav om legitima-

sjon og ved at opplysningsplikt overfor banken må oppfylles. Banken er pålagt løpende å oppdatere opplysninger om kundene, og disse vil i denne forbindelse oppleve å bli kontaktet med spørsmål. Dette kan kanskje oppleves som nærgående og byråkratisk, men vi ber om forståelse for at det dreier seg om oppfyllelse av plikter som våre myndigheter har funnet det riktig å pålegge bankene. Det anses som et viktig ledd i kriminalitetsbekjempelsen. Økonomisk kriminalitet er et stort internasjonalt problem som truer våre samfunns stabilitet og velferd. Vi må alle yte vårt for å forhindre slik samfunnsskade.

Cultura Bank var her

Øko-orientering under Økouka

Også i år deltok Cultura Bank med aktiviteter under Økouka. Vi gjentok suksessen med «Øko-orientering» i Oslo og hadde i år fått med oss enda flere flotte virksomheter enn i fjor. Formålet med øko-orienteringen var at flest mulig skulle få anledning til å oppdage det mangfoldet av økologiske, miljøbevisste og fairtrade-orienterte virksomheter som etter hvert har grodd fram i Oslo. Bedriftene som deltok bidro med å gi deltakerne rabatter eller gaver som takk for besøket.

For hver bedrift du besøkte fikk du et virtuelt lodd til trekning av flotte premier. Jo flere poster, desto større vinnervanse.

TAKK TIL BEDRIFTENE SOM DELTOK

Da Pengevirke gikk i trykken, hadde disse bedriftene meldt seg på: *Mølleren Sylvia, Godt Brød, Kolonihagen Frogner, Røtter Frogner, Røtter St. Hanshaugen, Respect by Aurora, Rent mel, Nøtteblander, Håvarstein / Vera & William, The Designers Hub, Sørengas badstue og helårsbadeanstalt, Unbranded, Ugress, Den gode jord, Ekte vare, Lille Tøyen kolonial, Funky Fresh Foods, Landhandleriet, Det grønne kjøkken, Smak av Italia.*

HER ER PREMIENE

- Eltempo METRO sammenleggbare elsykkel (verdi kr 15 990)
- 1 måneds forbruk av økologiske, biodynamisk dyrkede grønnsaker fra Bergsmyrene gård
- Ta med 10 venner i 2 timer i øko-badstuflåta Måken på Sørengas badstue og helårsbadeanstalt (verdi kr 1000,-)

Vinnerne blir offentliggjort på Cultura Banks nettsider www.cultura.no/oko-orientering

Becky Zeller

Steineruka

Bjarne Hjertholm fra kredittavdelingen i Cultura Bank holdt foredrag om jordbruksfinansiering under Steineruka, som ble arrangert samtidig med Økouka. Finansiering av økobønder og av hele den økologiske verdikjeden fra jord til bord er og har alltid vært et viktig område for Cultura Bank.

Forskningssenter for folkefinansiering

Universitetet i Agder har åpnet et forskningssenter for folkefinansiering. Jannike Østervold fra Cultura Bank deltok på lanseringsseminaret 5. september med en presentasjon av CulturaFlokk.

Noen av våre utlånsprosjekter

Salt Life AS

Salt Life AS står for den operative delen av foreningen In The Same Boats strandryddeoperasjoner. De rydder strender hele året, langs hele kysten, og vil i 2019 komme opp mot 300 tonn innsamlet strandsøppel. Konseptet er basert på at ungdom fra hele verden, i alderen 20-30 år, reiser til Norge for egen regning og bor og spiser gratis ombord i våre seilbåter, mot 25 times strandrydding pr. uke. Cultura Bank har finansiert flere av Salt Life AS båter, og den siste i flåten er en spesialtilpasset båt for strandrydding, som i perioden april til og med august i år har fraktet mer enn 5 000 sekker plastsøppel fra vanskelig tilgjengelige områder i skjærgården, og inn til mottak. «Å drive med prosjektbasert virksomhet, med kortsiktige tilskudd er utfordrende, ettersom kostnadene løper, også i perioder der utstyret ikke er i drift i prosjekt. Uten Cultura Bank, ville vi ikke kunne gjort den jobben vi gjør for havet, og vi er svært takknemlig for samarbeidet», sier Rolf-Ørjan Høgset i Salt Life.

www.saltlife.no

Virgenes andelsgård

Virgenes andelsgård i Larvik kommune satser for fullt på andelslandbruk og har rundt 200 familier som støtter opp om prosjektet. Gårdsdriften er lagt opp med stor omtanke for klima, biodiversitet, dyrevelferd, kvalitet og økologi. Det dyrkes bær og grønnsaker etter regenerativ modell, som medfører at de har redusert bruken av plog og hard jordarbeiding med 90 %. Ku, sau, høns og kyllinger flyttes daglig til frisk eng i sommerhalvåret, mens glade griser får gå ute hele året. Andelseierne kan velge om de vil kjøpe andel med eller uten arbeidsinnsats. Gården har ukentlig utkjøring til andelseiere i Vestfold, Grenland, Drammen og Oslo.

www.virgenes.no

Foto: Tore Jarðar S. Virgenes

Evart AS

Eva Schmutterer driver galleriet Vestenfor Måne i Storgata i Høningsvåg. Her har hun salgsutstilling av sine fargerike kolasjer med natur- og kystmotiver. Galleriet er oppe året rundt. Hun driver også galleriet «Østenfor sol» i Kamøyvær, som er åpent etter avtale. Om du ikke har mulighet til å komme innom galleriet, kan du også finne bildene hennes i Evart's nettbutikk.

www.evart.no

Ugress på Vippra

Gårdsprodukter AS skal prøve ut et restaurantkonsept på Vippra i Oslo, kalt «Ugress».

Bonden, Severin Romer Iversen og kokken, Edvard Berg, starter en helt økologisk og biodynamisk restaurant sammen, der de byr på sesongbasert mat. Råvarene kommer direkte fra Bergsmyrene gård. På den måten unngår de fordyrende mellomledd og kan tilby økologisk, kortreist og bærekraftig mat til en fornuftig pris.

Facebook: @UgressVippra

Instagram: @ugress_vippra

Spleisedo på CulturaFlokk

I august arrangerte Cultura Bank et folkefinansieringsverksted, der blant annet Alexandra fra Landhandleriet på Makrellbekken i Oslo deltok. Hennes prosjekt er å skaffe Landhandleriet et nytt toalett, til glede og nytte for kafeens gjester. Så for første gang på CulturaFlokk - her har du muligheten til å være med å spleise på en do. Og hvis du er riktig raus, henger Alexandra opp bilde av deg på toalettet.

Alexandra forteller: «Landhandleriet er en økologisk dagligvarehandel og kafé som hjelper deg å ta bærekraftige valg. Vi har kortreist tradisjonsmat servert rett fra kjøkkenet, varer i løsvekt, og vi kjenner bonden!

Her arrangeres det markedsdager, småkonserter og kurs i zerowaste, vegansk mat, surdeigsbaking, fermentering, pølsemaking og mye annet. Vi sprer matglede og inspirasjon til fellesskapet, for utvikling mot en helt bærekraftig hverdag. Blant dagligvarene finner du alt fra vaskemidler, krydder og nøtter til pasta og korn i løsvekt. Vi har til og med vår egen kornkvern!

For å fylle Landhandleriet med spennende aktiviteter og herlige kunder trengs det et sted hvor kundene våre kan gjøre sitt fornødne. Spesielt nå, som vi også tilbyr økologisk øl og vin!»

Vi oppfordrer Pengevirkes lesere til å støtte dette prosjektet gjennom gjennom CulturaFlokk: fnd.uz/spleisedo

Sunt og godt i hyllene hos Alexandra Verdu-Isachsen i Landhandleriet.

Bursdagshilsen til Pengevirke?

I neste utgave av Pengevirke (desember 2019) feirer vi bladets 20-års jubileum. Har du lyst til å sende en hilsen til Pengevirke i anledning jubileet, med ros eller ris eller tanker om hva du synes vi skal skrive om framover? Eller tar du utfordringen vår og skriver en liten tekst om hvordan du tror hverdagen vil være om 20 år?

Send hilsen/tekst på e-post til Jannike Østervold – joe@cultura.no eller pr. brev til Pengevirke c/o Cultura Bank, Postboks 6800 St. Olavs plass, 0130 Oslo, så kommer den kanskje på trykk i jubileumsnummeret vårt i desember.

Økosamfunn – hva skjer i Norge?

✍ ARNE ØGAARD

Drømmer du om å flytte til eller å være med å bygge opp et økosamfunn i Norge, kan du følge med på www.okosamfunn.no. Norske Økosamfunns Forening (nøf) er en ideell forening, som har til formål å bidra til å skape en bærekraftig utvikling gjennom å støtte virkeliggjøring av økosamfunn eller andre tiltak som kan fremme en mer økologisk eller helhetlig livsform og verdier som er i tråd med en slik målsetting. Videre heter det i formålet at de også skal støtte arbeid som formidler kunnskap om økologi, bærekraftig utvikling og en mer helhetlig livsfilosofi videre ut i samfunnet, for med det å bidra til en positiv utvikling for hele kloden. Foreningen arrangerer også møter og seminarer.

En ny nettside som ser litt videre og er under utvikling er www.ecovillage.space.

I forarbeidet til dette bladet tok jeg kontakt med flere av initiativene som er med i denne foreningen. Flere økosamfunn var inne i en om-

strukturingsperiode og mente derfor at det ikke var riktig å skrive om dem nå. Noen er blitt presentert her i bladet, mens andre ikke har reagert på min invitasjon til å skrive om seg selv.

Et unntak var et helt nytt initiativ kalt Tenvikåsen Økogrend på Nøtterøy. Der etterlyser de flere deltagere slik at de kan bli 30. Med 500 000 kroner fra hver kan det bli mulig å kjøpe opp et større område, som både er landlig, usjenert og sentralt i forhold til Tønsberg by og nærmeste steinerskole/barnehage. Du kan kontakte dem via regnbuegrenda@gmail.com.

Det er mange muligheter for de som kan tenke seg å bo og arbeide sammen med psykisk utviklingshemmede, eller ekstraordinære mennesker, som Nils Christie kalte dem i boken *Bortenfor anstalt og ensomhet*. Gjennom årene er det skrevet mange gode bøker om Camphill-samfunnene i Norge. Den siste er Christian Egges *Menneske først og fremst – Innblikk i Camphill-landsbyene i Norge*. Den ble utgitt i 2016 i forbindelse med at Vidaråsen Landsby hadde eksistert i 50 år. Selv solgte jeg bivokslys som russ i 1971 til inntekt for et nytt hus på Vidaråsen, men uten å vite hva det var. Jeg stolte bare på at det var noe bra. Det er fremdeles få som kjenner til de norske Camphill-landsbyene, som etter hvert også har oppstått på Rotvoll nær Trondheim, på Jøssåsen litt lenger inn i Trøndelag, på Vallersund Gård på Fosen, på Solborg på Ringerike og i Hogganvik nær Haugegesund. I disse landsbyene har de lang erfaring i samarbeid og økologisk praksis. Lær mer om dette i Christian Egges bok og utforsk www.camphill.no. Det er også mulig å besøke og bosette seg i Camphill-landsbyer i andre land.

I Norge er det mange områder hvor en kan anlegge økosamfunn. Utfordringen er å finne områder hvor det også finnes arbeidsplasser. I Camphill-landsbyer har en både bolig og arbeid på samme sted samtidig som landsbyene kan ha et rikt kulturliv.

Kulturaktivitet i Solborg Camphill landsby

Eide økogrend

✎ MAGNAR EIDE

Eide økogrend er et initiativ for å skape ny fremtid for grenden Eide i Ytre Sogn.

I mange år har det vært jobbet med å realisere planene, og de har gått gjennom mange faser.

Fra i en periode å kun ha satt søkelys på Eide som framtidig økogrend blir det nå først og fremst fokusert på Eide som kunnskapsgrrend, der etablering av aktiviteter innenfor kunnskap og opplevelse står sentralt. Det er likevel en klar forutsetning at rammene rundt det hele skal være Eide som Økogrend. Målet er altså å skape nytt næringsgrunnlag og ny bosetting på Eide, basert på aktiviteter innenfor kunnskap og opplevelse, tuftet på et bærekraftig levesett.

Mottoet er:

Opplevelse gjennom kunnskap – Kunnskap gjennom opplevelse.

Eide skal være en levende og moderne grend, som også gir inspirasjon og muligheter til å leve det gode liv. Arbeidet har vært drevet fram av entusiasme og begeistring over stedet og alle mulighetene det har å by på. Eide har alt som trengs for å skape et godt sted til å leve og bo.

VERDIGRUNNLAGET

Verdigrunnlaget for Eide Økogrend og kunnskapsgrrenden kan symboliseres som et hjul.

Navet i hjulet utgjøres av de 4 søylene: Tid, Ro, Inspirasjon og Kreativitet, som er bundet sammen av bærebjelken Natur.

Rekkefølgen er ikke tilfeldig: Har du tid, så finner du ro. Har du ro, blir du inspirert. Er du inspirert, blir du kreativ.

Rundt ligger sirklene som beskriver- og skaper rammene for livet i grenda:

Jord- og havbruk, Bygninger og anlegg, Kunnskap og opplevelse

NYE KREFTER ØNSKES VELKOMMEN

Prosjektet har ikke hatt den ønskede framdriften i de siste årene, av ulike årsaker.

For å komme videre nå trengs det mobilisering. Det må flere drivkrefter til, mer inspirasjon og mer kreativitet.

Prosjektet er meldt inn som innspill til revisjon av kommuneplanens arealdel.

Se hjemmesiden som angir kontaktinfo og beskriver prosjektet ytterligere.

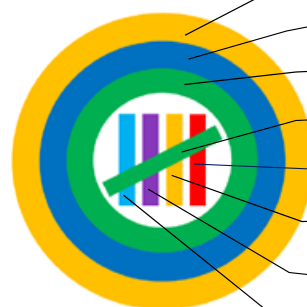
Her ligger også strategi- og tiltaksplan.

www.eideeco.no

Planlegging

Drivhjulet

Kunnskap og opplevelse

Bygninger og anlegg

Jord- og havbruk

Natur

Kreativitet

Inspirasjon

Ro

Tid

3 ansvarsområder

Verdigrunnlaget

Drivkraften: Entusiasme – Begeistring

«Utrolige ting har skjedd i Norge med begeistring som drivkraft»

Kong Olav V

Søppel til bekymring

✎ DARIA SOLOGUB

Daria Sologub er geoøkolog, opprinnelig fra Russland, nå bosatt i Norge. I sommer var hun på besøk i sin hjemby i Sibir og gjorde seg noen refleksjoner over miljøutfordringene.

Jeg har arbeidet lenge som økolog i Russland, og etter hvert har jeg forstått at for å kunne skape endring i en situasjon med økologiske problemer, må myndighetene og innbyggerne samarbeide. Myndighetene må utforme gode systemer, og innbyggerne må bidra til å opprettholde dem. Men slik er det dessverre ikke i Russland i dag.

SKOG OG SØPPEL BRENNER

Det er sommer nå, og i min hjemby i Sibir er det nesten umulig å puste fordi søppelfyllinger og skog brenner. En av årsakene til at skogene brenner er at det ligger mengder med lett antennelig søppel der.

I Russland er avfallshåndtering et veldig krevende spørsmål. Det finnes søppeldeponier som strekker seg i mer enn hundre kilometer rundt russiske byer. Noen er lovlige, andre er ulovlige. Men enten de er lovlige eller ulovlige sprer de vond lukt og forurensner naturen. Men hvorfor er det slik? Hvorfor kan ikke russerne gjenvinne avfall slik som de gjør i de fleste land i Europa? Svaret er ganske enkelt – det handler om penger! Problemet er at så mange mennesker ikke ønsker å løse de økologiske problemene, de vil bare tjene penger på dem.

De fleste som har søppeldeponier er blitt rike ved å tjene penger på å plassere avfall på sine egne områder. For å få lov til å oppbevare avfall kreves det tillatelser og lisenser fra myndighetene, som er vanskelige å få hvis man ikke er i slekt med eller gode venner med en embetsmann. Mange søppeldeponier har ikke ledig plass, derfor setter eierne dem i brann for å få mer plass, selv om det er forbudt å brenne avfall i Russland. De skylder på uteliggere som bor og spiser på søppelfyllingene. Et annet problem er at enkelte transportselskaper som tar imot søppel ikke frakter det til et godkjent søppeldeponi, men dumper det i nærmeste skog, der det blir liggende i mange år.

Fra 2020 skal det innføres nye regler som forbyr å plassere søppel i søppeldeponier. Men det er ikke klart hvor man da skal gjøre av søppelet. Per i dag eksisterer det ikke systemer som kan prosessere så mye søppel.

Det finnes noen entusiaster som etablerer bedrifter der de kan gjenvinne polyetylen, papir og motorolje. De tar imot avfall fra både bedrifter, fabrikker og vanlige beboere. Dessverre er det for lite av dette, derfor tilbringer mesteparten av avfallet sitt andre liv på ulovlige søppelplasser.

Da jeg begynte å jobbe som miljøverningsingeniør på en fabrikk, var min hovedoppgave å skjule akilleshælene til fabrikkens, slik at ingen skulle kunne bøtelegge dem for brudd på miljøvernlovene. Så i stedet for å beskytte naturen måtte jeg beskytte fabrikkens mot bøter. Derfor etablerte jeg min egen bedrift, som arbeidet med å implementere miljøledelsessystem i fabrikker og bedrifter og utarbeidet dokumentasjon der jeg regnet ut utslipp og faregrenser for den enkelte bedrift. Naturen kan reparere seg selv hvis vi holder utslippene innenfor tålegrensene.

SKOGEN HOGGES

Nå skjer det en aktiv nedhogging av skog i Sibir. Det var forøvrig nettopp på grunn av skogen jeg helt fra barndommen ønsket å bli økolog. Jeg husker fra jeg var barn at vi var på hytta, og plutselig kom en av naboene og sa at noen holdt på å hogge ned skogen vår. Mora mi og noen andre kvinner gikk ut for å beskytte skogen mot tjuvhogsten. En av mennene kastet øksen sin mot mora mi, og den fløy forbi henne og satte seg fast i et tre. Kvinnene ble skremt og løp bort. Men mennene fortsatte å hogge skogen. Da bestemte jeg meg for at jeg ville lære hvordan jeg kunne beskytte skogen mer effektivt, så slike forbrytere kunne få sin straff.

Dessverre fortsetter folk å hogge vår skog. En del av landområdene er solgt til kinesere, og de hogger trær i store mengder.

LITT OM MEG

I 2008 ble jeg ferdig utdannet geoøkolog fra Kemerovskaya Statlige Universitet. Det var et nytt yrke i Russland, som samlet kunnskaper fra mange ulike fag. Utdannelsen omfatter geologi, biologi, glaseologi og hvordan organismene forholder seg til hverandre og omgivelsene, hvordan planter, dyr og mikroorganismer bidrar til velfungerende økosystemer og hvordan naturens mangfold og økosystemenes funksjoner opprettholdes. Jeg liker realfag og trives med å kombinere praktisk arbeid i felt og på laboratorium med analytisk arbeid som dataanalyser og modellering.

Senere jobbet jeg på en fabrikk noen år som ingeniør-økolog.

Etter jobben på fabrikken etablerte jeg min egen bedrift, der vi drev både kommersielle og non-profit prosjekter. Det var mange typer oppgaver, kildesortering, søppelhåndtering for store boligbygg, kartlegging av søppeldumping og informasjon om det til myndighetene, økologiundervisning i skolen.

For to år siden flyttet jeg til Norge på grunn av at jeg giftet meg, så da måtte jeg avvikle bedriften min. Men jeg ville være glad for å kunne bruke kunnskapene og erfaringen min her i landet. Jeg ser at det norske samfunnet er godt innrettet mot å kunne løse miljøproblemer, for nordmenn er mer bevisste på økologiske spørsmål, de elsker sitt land og bryr seg om å ta vare på miljøet.

dariasologub86@gmail.com

Foto: Adobe Stock

Økonomer med fokus på miljø og samfunnsansvar

Clive Spash

✍ PROFESSOR OVE JAKOBSEN, SENTER FOR ØKOLOGISK ØKONOMI OG ETIKK, NORD UNIVERSITET

INNLEDNING:

Clive Spash har hatt stor innflytelse på utviklingen av økologisk økonomi. I mer enn 30 år har han forsket på hvordan det er mulig å løse miljøproblemer knyttet til sur nedbør, luftforurensning i byer, utslipp av klimagasser og reduksjon av biologisk mangfold. Gjennom dette arbeidet ble han mer og mer klar over at tradisjonell miljø- og ressursøkonomi ikke var tilstrekkelig. For å løse utfordringene er det nødvendig å utvikle modeller som overskrider økonomiens paradigmatisk grenser ved å inkludere flere fagområder, blant andre naturvitenskap, samfunnsvitenskap og psykologi.

VITENSKAPSFILOSOFI

Samtidig som Spash åpner for pluralisme mener han det er nødvendig å definere kriterier som gjør det mulig å avgjøre hvilke forklaringsmodeller som er gyldige og hvilke som må forkastes. For å komme videre er det nødvendig med en vitenskapsfilosofisk avklaring som gjør det mulig å finne konkrete metoder for hvordan de ulike fagområdene kan samarbeide om utvikling av meningsfull kunnskap. I følge Spash representerer kritisk realisme en vitenskapelig tilnærming som åpner for en interdisiplinær utvikling av økologisk økonomi. Et kjennetegn ved kritisk realisme er at fokus blir rettet mot identifisering av strukturer og mekanismer som beskriver de fenomenene en ønsker å forklare.

ETIKK OG ØKOLOGISK ØKONOMI

Tradisjonelt har økonomi hatt en entydig kobling til nytteetikk der bare verdier som kan regnes om i penger trekkes inn i beslutningsprosessene. Konsekvensen av at natur og kultur blir en del av økonomien er at reduksjon på ett område, f.eks. natur i ubalanse, kan kompenseres med økning på et

”

A Growth economy is leading to an inevitable series of ongoing crises, creating harm, daeth and destruction

Spash 2017a

annet, f.eks. teknologisk utvikling. Spash stiller seg kritisk til en slik tilnærming og argumenterer for at det er nødvendig å ivareta økonomisk, økologisk og sosial bærekraft samtidig. Det vil si at natur og kultur har en egenverdi, som ikke kan erstattes eller kompenseres av økonomisk vekst.

ET NYTT GRUNNLAG FOR ØKOLOGISK ØKONOMI

Det er flere årsaker til at Spash er kritisk til å knytte økologisk økonomi for nært opp til det dominerende økonomiske paradigmet;

1. Det blir vanskelig å fange opp komplekse problemstillinger,
2. Det oppstår motsetninger som er vanskelig å håndtere,
3. Økologisk økonomi blir underordnet tradisjonell ressursøkonomi,
4. Vanskelig å definere økologisk økonomi som et nytt paradigme og sist men ikke minst,
5. Kunnskapsutvikling innenfor faget blir forhindret fordi en må akseptere betingelser som er i strid med viktige prinsipper i den økologiske virkeligheten.

I overensstemmelse med kritisk realisme bygger økologisk økonomi på en forutsetning om at teorier og modeller må være forankret i den fysiske virkeligheten. Fordi helheten utgjør mer enn

summen av delene gir ikke studier av delene en fullgod forklaring på hvordan alt henger sammen.

GRUNN OG DYP ØKOLOGISK ØKONOMI

I artikkelen *The shallow or the deep ecological economics movement* (2013) skiller Spash, inspirert av Arne Næss, mellom grunn og dyp økologisk økonomi. Økologisk økonomi, som opprinnelig var en bevegelse som fokuserte på samspillet mellom økonomi og økologi, har utviklet seg i tre retninger; miljøpragmatisme, ny ressursøkonomi og

Litteratur

Spash, L. Clive, Smith Tone (2019) *Of ecosystems and economies: Reconnecting economics with reality* Real-world economics review, issue no 87

Clive L. Spash (2017a): *Routledge Handbook of Ecological Economics – Nature and Society* Routledge

Leonhart, Heidi, Juschten, Maria, Spash, Clive (2017b) *To Grow or Not to Grow? That Is the Question* GAIA, vol 26, n0 3. (269–276)

Clive L. Spash (2013) *The shallow or the deep ecological economics movement?* Ecological Economics 93 (September)

Clive L. Spash (2012) *New Foundations for Ecological Economics* Ecological Economics 77 (May): 36–47

sosial økologisk økonomi.

Miljøpragmatistene benytter markedsøkonomiens metoder for å redusere de negative konsekvensene av økonomisk virksomhet. Forskere som arbeider med økosystemtjenester og økologisk fotavtrykk, passer inn i denne kategorien. Miljøpragmatisme viser kun til konkrete virkninger av ulike tiltak basert på markedsøkonomiens prinsipper.

Ny ressursøkonomi plasserer økologisk økonomi som underordnet tradisjonell ressursøkonomi, kjennetegnet av abstrakte matematiske modeller. Ny ressursøkonomi har et tydelig fokus på miljø og påpeker at målet om bærekraftig utvikling kan nås gjennom utvikling av økonomiske modeller der naturen får en markedsverdi og trekkes inn i bedriftenes regnskapssystemer. Det vil si at naturen blir gjort om til en vare. Ideen er at dersom prisene blir satt riktig, vil aktørene bli ledet i retning av ønsket atferd.

SOSIAL ØKOLOGISK ØKONOMI

Sosial økologisk økonomi bygger på andre forutsetninger enn de som preger etablert økonomi;

- For det første ved å bygge på en holistisk forståelse der samfunnet er mer enn summen av enkeltindivider
- For det andre ved å akseptere at økonomiske, økologiske og sosiale systemer påvirker hverandre gjensidig og er i stadig utvikling
- For det tredje åpner sosial økologisk økonomi for verdimangfold som inkluderer kulturelle og miljørelaterte verdier
- For det fjerde bygger sosial økologisk økonomi på samarbeid på tvers av ulike fagområder.

Spash konkluderer med at miljøpragmatisme og ny ressursøkonomi representerer grunn økologi, mens sosial økologisk økonomi er forankret i dypøkologi.

VEKST

Selv om forskning på miljøproblemer knyttet til vekst har vært økende finnes det lite forskning på virkninger av vekst på bedriftsnivå. I et markedsøkono-

Biografi

Clive Spash er født i Reading, Storbritannia i 1962. Han har bachelorgrad i økonomi fra University of Stirling, mastergrad i interdisiplinære studier fra University of British Columbia og Ph.D. i økonomi fra University of Wyoming i 1993. I perioden 2000–2006 var Spash president for ESEE (European society for ecological economics). Fra 1996 til 2001 var han ansatt ved Universitetet i Cambridge som direktør for forskningsinstituttet Cambridge Research for the Environment (CRE). I 2006 ble Spash utnevnt til forskningsleder ved CSIRO, Australias føderale regjeringsorgan med ansvar for vitenskapelig forskning. Clive Spash er i dag professor ved Institute for Multi-Level Governance and Development ved Wien Universitet. Han er også redaktør for tidsskriftet *Environmental values*.

***Reciprocity and redistribution
as forms of social integration
and coordination are far older
than market exchange***

Spash 2017a

misk system blir vekst beskrevet som en nødvendig forutsetning for en sunn utvikling i næringslivet. Stikk i strid med denne oppfatningen fant Spash, (sammen med kollegaer) at vekst i mange tilfeller førte til tap av kontroll og frihet fordi eksterne aktører fikk økt innflytelse. Vekst hadde også negativ innvirkning på innovasjon fordi de ansattes kreativitet var mer knyttet til inspirasjon og ideer enn til økonomisk belønning. Personlige relasjoner og kontakt mellom de ansatte er dermed viktigere enn økonomisk vekst for motivasjon. Målet for bedrifter som ikke fokuserte på vekst var at de unngikk konkurranse ved å utvikle produkter for et avgrenset markedssegment. Resultatene fra studien viser også at ledere i bedrifter som ikke har vekst som målsetning mener at det er mulig å oppnå kontroll og frihet, innovasjonskraft og motivasjon blant ansatte på andre måter enn gjennom en evig kamp om økende markedsandeler og økende avkastning.

FREMTIDENS ØKONOMI

Spash og Smith påpeker i artikkelen *Of ecosystems and economics: re-connecting economics with reality* (2019) at de fem viktigste årsakene til redusert biodiversitet og ubalanse i økosystemene er; overforbruk av jord, forurensning, klimaendring, ressursmangel og spredning av fremmede arter. Alle årsakene skyldes prinsippet om økonomisk vekst, økende forbruk av ressurser, globalisert økonomi og ny teknologi. De stiller kritiske spørsmål ved det eksisterende økonomiske systemet og gir ideer til hvilket samfunn vi ønsker. Grønn økonomi og grønne revolusjoner gir liten grunn til optimisme fordi de aksepterer de grunnleggende strukturelle forutsetningene i etablert økonomi. Veien ut av den sosiale og økologiske krisen forutsetter en radikalt ny økonomi, som bygger på kunnskap om hvordan økosystemene fungerer og forståelse for hvordan strukturelle mekanismer i samfunnet fungerer.

Fremtidens økonomi er desentralisert og knyttet nærmere opp til lokal kultur og natur. De verdiene som opprettholder og fornyer samfunnet er like viktige som tilgang til materielle ressurser og energi. Sosial økologisk økonomi fokuserer mer på tilfredsstillelse av grunnleggende menneskelige behov enn på profittmaksimering og økonomisk vekst.

Norsk Sol

✍ JOHANNES MOEN 📷 PEDER SKJELTEN/TIDENS KRAV

I Norsk Sol installerer vi solcelleanlegg for å støtte den nødvendige overgangen til miljøvennlig, klimavennlig, fornybar energi. Alt økonomisk overskudd skal brukes i videre drift av selskapet. Nærmere 40 anlegg på tilsammen 500 kW er installert siden 2014, blant annet de første i strømmettene til NTE (Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk), Trønderenergi, Troms Kraft, Hålogaland Kraft og Svorka Energi.

Firmaet drives av meg, Johannes Moen, jeg har utdanning innen fysikk og fornybar energi fra Norges miljø- og biovitenskapelige universitet og mange års arbeidserfaring fra energibransjen, blant annet som fagansvarlig for vedlikehold av et av Norges største strømmett.

Jeg mener solenergi er den viktigste brikken i fremtidens energiforsyning. Solenergi kan bidra til å løse de enorme utfordringene vi har med klimaendringer, luftforurensning og naturinngrep og samtidig gi flere muligheten til å eie sin egen, lønnsomme strømproduksjon. Et anlegg som installeres i Norge er ikke bare positivt i seg selv. Det bidrar til å støtte en industri, en teknologiutvikling, som vil fremskynde utbredelsen av solenergi også i resten av verden. Steder med mer sol, steder som

kan hoppe over utbygging av strømmett på samme vis som telefonlinjer, steder hvor strømmen i dag kommer fra fossil energi og kjernekraft, steder hvor energiforsyningen er eid av store, private konsern. Det betyr derfor enormt mye at folk i Norge går foran og bygger solcelleanlegg.

Vi anser oss selv som en samfunnsentreprenør, en ideell virksomhet, og har vedtektsfestet følgende: "Installasjon av solcelleanlegg for å støtte den nødvendige overgangen til miljøvennlig, klimavennlig, fornybar energi. Alt økonomisk overskudd skal brukes i videre drift av selskapet. Økonomien skal være transparent. Lønnsnivåene skal være hverken for høye eller for lave for å bidra til mindre økonomiske forskjeller i samfunnet. Selskapet skal ikke selges. Ved oppløsning skal eventuelle gjenværende verdier doneres til formål innen fornybar energi."

Vi forsøker å tenke miljø og rettferdighet i hele driften, blant annet med å bruke mest mulig elbil til arbeidsoppdrag, med å være kunde hos Norges mest etiske bank og med bruk av solcellepaneler som har et godt miljø- og energiregnskap. Vi har i hovedsak brukt paneler fra norske REC, som også er i topp på uavhengige kvalitetstester og har blant markedets beste garantier.

Jeg skulle ønske det var enda enklere å velge de mest rettferdige og miljøvennlige produktene. Det er vanskelig å finne gode oversikter for eksempel for verktøy, forsikringsselskap, arbeidsklær, regnskapsprogrammer, transportfirmaer og nettbrett.

norsksol.no

Mer om solenergi og plusskunder:

<https://www.solenergi.no/solstrm>

Solceller på fjøstaket til Lars-Olav Tunheim Valsø. Johannes Moen til venstre og Lars-Olav Tunheim Valsø til høyre.

Om anlegget: Installert i 2018 i Valsøfjord, Møre og Romsdal. 23 kW på fjøstak. 136 m². 80 panel fra REC. 17500 kWh forventet årlig produksjon. Første plusskunde solcelleanlegg tilknyttet Svorka Energi sitt strømmett.

Er du boliglånskunde i Cultura Bank og trenger lån til å investere i solceller eller andre miljøtiltak i boligen, ta kontakt med din saksbehandler i Cultura Bank for et gunstig lånetilbud.

Solcelleanlegg på Skarpsno Gård

✍ SVEIN ROBERT GUTTORMSEN

Skarpsno Gård ligger i Kvæfjord i Troms. Dette er en liten gård, og vi har sauer, litt potet og litt bringebær. Vi har lenge hatt et bevisst forhold til naturen og miljøet. Etter å ha sett solcelleanlegg på hustak i Danmark for en del år siden, søkte jeg kommunen om midler fra fondet for næringsutvikling til å øke min kompetanse om solenergi. Pengene benyttet jeg blant annet til å melde meg inn i Norsk solenergiforening. Høsten 2016 deltok jeg på solenergikurs på Svalbard. Her fikk jeg økt min kompetanse og fikk et godt argument når jeg blir møtt med spørsmålet om det er noen vits i å ha solceller i Nord-Norge, for det første en ser når en ankommer Longyearbyen, er solcellepanelene på vegg og tak på flyterminalen.

I 2017 hadde vi lyst til å realisere våre egne planer om solcelleanlegg. Jeg var da så heldig å få kontakt med Johannes Moen i Norsk Sol. Sent på høsten dette året kalte vi inn til dugnad, og vi fikk montert våre første solcellepaneler. Den første kvelden leverte vi strøm inn på nettet! Dette ble også godt dekket av den lokale avisen. Året etter fikk vi montert våre siste solcellepaneler så langt.

Etter dette har jeg fått være med på å montere tre nye anlegg i Troms. To på garasjer og ett på et privat hus i Tromsø. Jeg mener selv at potensialet for solceller på driftsbygninger i landbruket er stort. Ikke nødvendigvis bare på nye bygg, men på gamle driftsbygninger. Disse står ofte åpent til og med gode solforhold. Litt avhengig av tilstanden på driftsbygningen mener jeg at det er best å fjerne gammelt trepanel og montere glass/glasspaneler. Dersom en kombinerer dette med for eksempel sibirsk lerk gir dette en pen og vedlikeholdsfri overflate.

FØRSTE PLUSSKUNDE

Det har vært utfordrende å være den første plusskunden i det lokale kraftselskapet. Selv nå etter to år har vi ikke fått betalt for strømmen vi har levert inn. Det siste fra kraftselskapet nå er at de har problemer med faktureringsprogrammet. Jeg ønsker ikke å lagre strøm i egne batterier på gården, jeg mener at vi i Norge kan bruke våre vannmagasiner som batterier. Da må vi ha ordninger som støtter dette. Vi har også investert i en elektrisk Avant som vi bruker på gården. Denne blir aktivt brukt i vedproduksjon, som helst foregår på solrike dager. På den måten får vi lagret litt av solenergien til kalde, mørke vinterkvelder.

Det finnes ulike støtteordninger for solcelleanlegg blant annet gjennom Enova for private og gjennom egne ordninger for landbruket, men vi har ikke hatt mulighet til å søke om

støtte. Som privatkunde ville jeg fått støtte dersom jeg hadde montert anlegget på en hytte, og for å få støtte i landbruket måtte jeg i tillegg til solcelleanlegget montert og investert i et biofyringsanlegg.

Mange spør om det lønner seg. Fra stolen min i stua kan jeg se fjøsveggen med solceller. Da husker jeg dugnaden, samarbeidet med Johannes, at vi var de første i bygda som monterte solceller og leverte inn på strømmettet og at det kommer skoleklasser med miljøinteressert ungdom for å se på anlegget. Og ja, vi kommer til å få levert strøm gratis når anlegget har betalt seg ned.

Katrine Søyland Guttormsen og Svein Robert Guttormsen foran låven på Skarpsno gård. Foto: Andreas Guttormsen

På sykkel for framtiden

✍ CYCLING4TOMORROW , OVERSATT AV JANNIKE ØSTERVOLDT

En dag i august fikk Cultura Bank besøk av to av tre franske syklistene, som drar Europa rundt for å lære hvordan de kan bidra til å skape endring. Vi fortalte dem om Cultura Bank, og de fortalte til gjengjeld om sitt prosjekt.

Vi vil sykle rundt i Europa for å møte menneskene som bygger morgendagens verden ... Denne ideen ramlet ned i hodene på oss – Jean, Aurelien og Loïc – i begynnelsen av 2018. Men hvorfor skulle vi kaste oss på syklene og slippe alt annet? Alle hadde vi fransk økonomiutdannelse, gode jobber og behagelige liv. Så hvorfor? Vel, det var veldig enkelt! Krisen er her, den skriker utenfor vinduet vårt – og vi er den første generasjonen som er mer enn oppmerksomme på hva som skjer. Vi er i stand til å gjøre noe. Vi kan bli forandringsaktører. Så hvorfor skal vi vente? Hvorfor skal vi bare sitte her? Vi må gjøre noe!

Vi kommer alle opprinnelig fra Lyon. Jean er 28 år og har jobbet i et revi-

sjonsfirma i Paris de siste 3 årene. Aurelien er 29 år. Han har bodd i Lyon de siste 3 årene og har arbeidet som kontroller i en liten bedrift. Loïc er også 29 år og har bodd i Annecy de siste 3 årene, der han har arbeidet som salgsrepresentant for en grønnsaksgrossist.

Som introduksjonen til denne teksten antyder har vi alle sluttet i jobbene våre. Vi hadde det bra med det vi gjorde, og vi er takknemlige for det vi har lært, men vi kunne ikke finne noen mening i det lenger. Tiden var inne til å begynne å ta del i det store, kollektive arbeidet med å skape endring.

For å oppnå dette målet, tenkte vi at det første skrittet var å lære. Riktignok har vi lært mye gjennom jobbene våre, men vi visste lite om miljøspørsmål. Så hva ville være bedre enn å komme i kontakt med menneskene som allerede gjør en forskjell? Vi ville møte disse menneskene rundt i hele Europa, så vi kan spre ideer og gode måter å tenke og arbeide på. Kunne vi gjøre det på sykkel, så vi laget minst mulig karbonfotavtrykk på reisen? La oss gjøre det! Vi starter neste år!

Og her er vi nå, midt oppe i det. Vi sykler rundt i Europa for å oppdage økologiske initiativer. Nå har vi vært på reise i 4 måneder. Vi har syklet rundt den Iberiske halvøy, krysset Belgia, Nederland og Tyskland, deretter opp til Danmark og Norge, og vi er nå midt på den svenske landsbygden, på vei til Stockholm. Vi har møtt rundt 30 initiativer i mange forskjellige sektorer, som resirkulering av søppel, økologisk bygging, tekstilindustri, matvareindustri,

høyteknologi, banker og energiproduksjon. Det er utrolig inspirerende! Vi vil fortsette å sykle til været setter stopp for å overnatte ute. Så vi tror at vi kan fortsette å reise til november. Videre går reisen til Helsinki, de baltiske landene og Øst-Europa. Vi er sikre på at vi kommer til å møte mange fantastiske mennesker og oppdage mange veldig interessante initiativer. Og nå lur du sikkert på – OK, det er bra å lære, men hva skal de gjøre etterpå? Da er vi klare til å bli forandringsaktører, selvfølgelig! Entreprenørskap, arbeide for bedrifter som har de samme verdiene som oss, kanskje gå tilbake til vår gamle arbeidsplass og prøve å forandre ting fra innsiden. Vi vet fremdeles ikke, men vi har viljen! Hvis du vil vite mer om prosjektet og reisen vår, kan du følge oss på Facebook og Instagram.

[#cycling4tomorrow](#)

Mysteriet Anastasia

✍ ARNE ØGAARD

400 økolandsbyer i Russland er inspirert av bøkene om Anastasia, men hva slags bøker er egentlig dette?

Noen leser dem som moderne eventyr, andre som virkelighetsbeskrivelser, men kanskje er de noe midt i mellom. Jeg har bare lest den første av de ti bøkene, den eneste som til nå er oversatt til norsk. Totalt i verden har bøkene solgt i over ti millioner eksemplarer. Alle er tilgjengelig på engelsk.

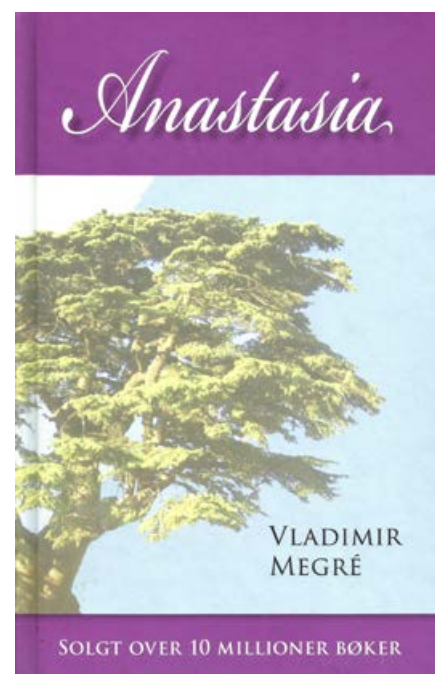
Bøkene er skrevet av den russiske forretningsmannen Vladimir Megré. Han skildrer sitt møte med en ung kvinne, som har vokst opp alene i skogen under oppsyn av en bestefar og en oldefar. Hun kommuniserer med dyrene, og de er også hennes hjelpere. Hun trenger nesten ikke mat eller klær, og når Megré blir fristet til å forgripe seg på henne, blir han lammet. Senere får de et barn sammen. Anastasia har evnen til å se hva som foregår langt borte og kan også påvirke på avstand, og hun har også andre ekstraordinære evner. Hun fremstår som et modent menneske,

men kan også oppføre seg ungpikeaktig. Hun er fortrolig med Bibelen og har kunnskap om det meste som skjer i verden.

Det som skiller denne boken fra andre eventyr og fantasy-fortellinger er at den inneholder detaljerte instruksjoner for dyrking av kjøkkenhage og barneoppdragelse. Dette er de to temaene som opptar Anastasia mest i denne boken. I senere bøker går hun mer inn på grunnlaget for økolandsbyene. Hennes spesielle jordbruksråd er rettet inn mot hvordan du kan dyrke mat som vil gi forsterket livskraft. Når det gjelder barneoppdragelse, er hun spesielt opptatt av at barn ikke må ødelegge sine naturlige sanser gjennom kunstige inntrykk som plastikkleker og lignende.

For lesere som er kjent med en utvidet virkelighetsforståelse vil mye av hennes kunnskap være velkjent. Hun skildrer hvordan vi står inne i en kamp mellom lyse og mørke krefter, hvor de mørke kreftene er i ferd med å dominere. Det at bare den første boken er oversatt til norsk kan være et utslag av norsk jordnærhet. I deler av den russiske befolkningen kan det synes som om det er en større lengsel etter nye livsformer og spirituelle impulser. Selv om man er skeptisk til deler av disse fortellingene, inneholder de tanker og perspektiver som både kan være inspirerende og være utgangspunkt for videre erkjennelsesarbeid. Det ligger også mye folkevett i skildringene av hvordan hun jevnlig må roe ned den stressede og skeptiske forretningsmannen Megré.

Det er et åpent spørsmål om forfatteren har skrevet disse bøkene ut fra erfaring, ut fra kunnskap han har lest seg til, ut fra kontakt med mennesker med spesielle evner eller ut fra opplevelser i en utvidet bevissthet. I et intervju jeg fant på internett fastholdt han at Anastasia er en virkelig person. Det kan hun kanskje være, men ikke nødvendigvis med alle egenskaper hun tillegges i bøkene. Men uansett hva bakgrunnen måtte være har disse bøkene stor betydning som inspirasjon for mange mennesker som vil leve i økofelleskap. 🍀

Vladimir Megré
Anastasia
Fryd og gammen 2011
ISBN: 9788299879507

Hvorfor er det så vanskelig å være norsk?

✎ ARNE ØGAARD

På slutten av 70-tallet var jeg på Nordisk Tingmøte i Danmark, en samling for mange ulike alternative initiativ og virksomheter. Der møtte jeg de som var i ferd med å starte opp Svanholmkollektivet. Dette kollektivet eksisterer fortsatt og har over 100 beboere (se Pengevirke 1/2010). På Tingmøtet var vi også noen representanter fra de norske jordbrukskollektivene som hadde en felles målsetting om å dyrke jorda på en miljøvennlig måte og å vise at det var mulig å realisere andre verdier enn de som preget forbrukersamfunnet. Noen av disse kollektivene er beskrevet i Stein Jarvings bok Grønt liv. Ingen av disse kollektivene overlevde inn på 80-tallet. Det var mange årsaker til dette, både økonomiske og praktiske, men først og fremst opplevde jeg en manglende innsikt i og ferdigheter i det å kunne fungere mange sammen. Et unntak er Solliakollektivet ved Randsfjorden, som fortsatt eksisterer som et behandlingssted for rusmisbrukere. Solliakollektivet har det felles med Camphill-landsbyene at de har en målsetting om å gjøre noe for andre mennesker. I en slik situasjon hvor mennesker virkelig trenger hverandre, kan det se ut til at det er lettere for nordmenn å danne fellesskap.

Etter de norske jordbrukskollektivenes kollaps ble tanken om samtun lansert. En skulle ikke bo i samme hus og være så integrert i hverandres liv og økonomi, men mennesker med felles visjoner og ideer kunne bosette seg i samme nabolag og ha noen fellesområder. Siden har samtun med klare økologiske målsettinger fått navnet økolandsbyer. Det har vært mange initiativ, men først etter en langvarig innsats ble den første landsbyen realisert i Hurdal.

I Danmark har de ikke bare Svanholmkollektivet, men også Friland, Permatopia og mange andre eksempler på levende fellesskap. Et spørsmål som opptar meg er hvorfor det virker som om det er så mye lettere å skape dette i Danmark enn i Norge. Har det noe å gjøre med myndighetenes holdning, eller er det et eller annet med den norske folkesjelen som er utfordrende? Jeg er redd det er det siste. For hva slags mennesker var det som valgte å følge iskanten etter hvert som breene trakk seg tilbake etter siste istid? Hvorfor valgte de å bosette seg lengst mulig fra hverandre, og hvorfor setter de seg fortsatt lengst mulig fra hverandre på buss og tog? Jeg ser ikke bort fra at vi bærer på en asosial arv, en arv som kan slå ut i at vi kan føle oss ensomme når vi er alene, men mer ensomme når vi kommer sammen med andre, fordi vi ikke er tilstrekkelig bevisst om hvordan vi skaper fellesskap. Jeg har opp gjennom livet vært involvert i både bo- og arbeidsfellesskaper og har opplevd både gleder og store utfordringer. Mange drømmer om fellesskapets gleder, mange vil gjerne leve i fellesskap hvor de kan unngå noe av det kommerielle presset og hvor de kan realisere bestemte idealer. Men spesielt for oss nordmenn er det åpenbart at dette ikke går av seg selv. Det krever både selvinnsikt og kunnskaper og ferdigheter i mellommenneskelig samspill, ikke minst i konfliktforebygging og konflikthåndtering. Alt dette er noe som må læres gjennom bevisstgjøring over tid. Det er ikke nok med et kurs eller en håndbok. Det kreves også økt bevissthet om hva som er felles mål og verdier.

Er du en startup som løser et samfunnsproblem? Trenger du eksperthjelp for å utvikle en bærekraftig modell? Da kan du søke om plass i Impact Startup 2020.

Følg med for
neste opptak på
impactstartup.no

SOCIAL STARTUP HAR GÅTT SAMMEN MED EKSPERTER
FRA SVERIGE, DANMARK OG FINLAND OG BLITT TIL

Impact StartUp

NYTT NAVN
FLERE RESSURSER
STØRRE IMPACT

Impact Startup er et seks måneders akseleratorprogram for tidligfase-selskaper som løser samfunnsutfordringer. Gjennom programmet får du hjelp til å utvikle en bærekraftig forretningsmodell med strategier og verktøy for Impact Management, finansiering og skalering. Impact Startup bygger på en modell fra Danmark som er videreutviklet i Norge. Nå rulles programmet ut i hele Norden.

Accelerating
social startups
in the Nordics

impactstartup.no

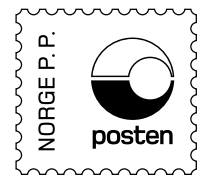
SITRA

PROSPER
SOCIAL IMPACT DELIVERED

densociale
kapitalfond

FEPD
SOSIALE ENTREPRENØRER

RETURADRESSE
Cultura Bank
Postboks 6800 St. Olavs plass
NO-0130 Oslo

Eltempo Metro

Sporthy og sammenleggbar
elsykel med
kvalitetskomponenter

Gratis på buss og tog

Norge blir Danmark,
i evig medvind

ELTEMPO

www.eltempo.no

Spesialtilbud for Culturakunder – kr 2 000,- i rabatt i webshop med kode 'Culturabank'